कायदेविषयक मार्गदर्शन मोफत
संपर्क अँड. सिद्धार्थ MVsc, MBA, LLM मो नं ९४२२५३९४५१

RNI NO. MAHMAR/2020/84035

BAHUJAN SAURABHA
बहुजन सौरभ

मंगळवार १८ ऑगस्ट २०२६ | वर्ष : ६ | अंक : २२८ | दैनिक | किंमत : ₹ ५/-
Tuesday, 18 August 2026 | Year : 6 | Issue : 228 | Daily | Rate: Rs. 5/-

दि. १८ ऑगस्ट २०२६

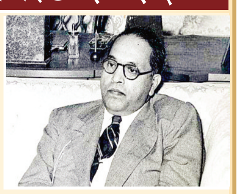

१९३८- अस्पृश्य सत्याग्रह कमिटी तर्फे पतित पावनदास यांच्या अध्यक्षतेखाली जाहीर सभा.
१९५२- सार्वजनिक पैशाचा अपहार करण्यासारखे नीच कृत्य दुसरे नाही, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, मुंबई. *संकलन प्रा. यशवंत दुपटे*

२.०७ कोटी मतदारांना मतदार यादीतून वगळले जाऊ शकते : रोहित पवार

मुंबई : महाराष्ट्रात सुरू असलेल्या विशेष सखोल पुनरीक्षण प्रक्रियेदरम्यान (SIR) २० दशलक्षाहून अधिक मतदारांचे मतमोजणी अर्ज सादर झालेले नाहीत. अधिकृत आकडेवारीनुसार, हे मतदार एकतर अनुपस्थित होते, मृत होते, स्थलांतरित झाले होते किंवा त्यांची नावे दुबार होती. राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाचे (शरदचंद्र पवार) आमदार रोहित पवार यांनी निवडणूक अधिकाऱ्यांची भेट घेऊन मतदार यादीतून २० दशलक्षाहून अधिक नावे वगळण्यावर आक्षेप नोंदवला. राज्यात एसआयआरच्या मतमोजणीचा टप्पा ३० जून रोजी सुरू झाला. महाराष्ट्राच्या मुख्य निवडणूक अधिकाऱ्यांनी सोमवारी जाहीर केलेल्या आकडेवारीनुसार, राज्यात एकूण ९,७८,५४,०४९ मतदार आहेत. यापैकी ७,६९,५२,२६२ मतदारांचे, म्हणजेच ७८.६४ टक्क्यांचे, मतमोजणी अर्ज डिजिटल करण्यात आले आहेत.

दरम्यान, २,०७,९३,९१६ मतदारांनी, म्हणजेच २१.२५%, आपले अर्ज सादर केलेले नाहीत. अधिकाऱ्यांच्या मते, हे मतदार अनुपस्थित होते, मरण पावले होते, स्थलांतरित झाले होते किंवा त्यांची नावे दुबार होती. निवडणूक अधिकाऱ्यांनी माहिती दिली की, एसआयआरच्या डिजिटायझेशनचे ९९.८९% काम पूर्ण झाले आहे. राज्यभरात १,००,२५३ बूथ-स्तरीय अधिकारी तैनात करण्यात आले आहेत. महाराष्ट्राच्या ३६ जिल्ह्यांपैकी १४ जिल्ह्यांमध्ये एसआयआरचे (SIR) काम १००% पूर्ण झाले आहे. दरम्यान, मुंबईच्या दोन जिल्ह्यांमध्ये काम अंदाजे ९९% पर्यंत पोहोचले आहे. एका अधिकाऱ्याने सांगितले की, डिजिटायझेशनची प्रक्रिया सुरूच राहील आणि अंतिम आकडेवारी सोमवार रात्री उशिरा किंवा मंगळवारपर्यंत अपेक्षित आहे.

> “एकीकडं हे SIR प्रकरण गाजत असताना आता दुसऱ्या बाजूला भाजपानेही गावपातळीवर आपल्या BLA मार्फत स्वतंत्र यंत्रणा कामाला लावली असून त्यांना दिलेल्या लिंकमध्ये मतदारांची पडताळणी केली जाते आणि ही पडताळणी करताना या लिंकमध्ये मतदारांच्या नावापुढे 1. आपले 2. संशयित 3. विरोधी असे तीन पर्याय दिलेले आहेत. यापैकी एका पर्यायाची निवड करून मतदारांची वर्गवारी करण्याचं काम सुरू आहे.”

पत्रकारांशी बोलतांना, राष्ट्रवादी काँग्रेस (सपा) पक्षाचे आमदार रोहित पवार यांनी मसुदा मतदार यादीतून नावे वगळण्याच्या आधारावर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले. ज्या मतदारांची माहिती अपूर्ण आहे किंवा ज्यांनी आपली नावे बदलली आहेत, त्यांची पडताळणी केल्यानंतर हा आकडा वाढू शकतो, असा दावा त्यांनी केला. पवार म्हणाले की, यादीतून वगळलेल्या मतदारांपैकी अंदाजे ३४ लाख मतदार मृत म्हणून नोंदवले गेले होते, असे त्यांना समजले आहे. जवळपास ७६ लाख कुटुंबांशी संपर्क होऊ शकला नाही, तर ७७ लाख मतदारांनी आपले कायमचे पत्ते बदलले होते. अंदाजे दोन लाख लोकांनी माहिती देण्यास नकार दिला, असा दावा त्यांनी केला. त्यांनी भाजपवर कोणते आरोप केले? अधिकाऱ्यांचा हवाला देत पवार म्हणाले की, यादीतून वगळलेल्या मतदारांमध्ये अनुपस्थित आढळलेल्यांचाही समावेश आहे. असे मतदार आपली नावे मतदार यादीत समाविष्ट करण्यासाठी फॉर्म ६ सादर करू शकतात. पडताळणीनंतर, वगळलेल्या काही नावांचा पुन्हा समावेश केला जाऊ शकतो.

एसआयआरमध्ये २००२ हे आधार वर्ष कायम : सर्वोच्च न्यायालय

सर्वोच्च न्यायालयाने सोमवारी सिक्कीममधील मतदार यादीच्या विशेष सखोल पुनरीक्षणासाठी (एसआयआर) २००२ हे आधार वर्ष ठेवण्याच्या निवडणूक आयोगाच्या निर्णयात हस्तक्षेप करण्यास नकार दिला. सरन्यायाधीश सूर्यकांत यांच्या अध्यक्षतेखालील तीन सदस्यीय खंडपीठाने सिक्किमी इंडिजिनस सिक्युरिटी असोसिएशनची याचिका फेटाळून लावली. याचिकाकर्त्या संघटनेने २००२ ऐवजी १९९* हे एसआयआरसाठी आधार वर्ष बनवण्याची मागणी केली होती. संघटनेने असा युक्तिवाद केला की, २००२ मध्ये मतदार यादीत समाविष्ट केलेल्या मतदारांची संख्या सिक्कीमच्या लोकसंख्याशास्त्रीय माहितीशी जुळत नाही आणि यामुळे मतदार यादीत आणखी विसंगती निर्माण होऊ शकते. खंडपीठाने म्हटले की, संपूर्ण प्रक्रियेच्या मध्यात नियम किंवा आधारभूत वर्ष बदलता येणार नाही. सर्वोच्च न्यायालयाने म्हटले की, देशभरातील एसआयआरसाठी (SIR) २००२ हे आधारभूत वर्ष ठेवण्यात आले आहे, कारण शेवटची एसआयआर त्याच वर्षी घेण्यात आली होती. खंडपीठाने असेही म्हटले की, २००२ च्या मतदार यादीत समाविष्ट असलेल्या मतदारांनी त्यानंतर झालेल्या निवडणुकांमध्ये मतदान केले आहे. न्यायालयाने म्हटले की, सिक्कीमसारख्या सीमावर्ती राज्यांना स्थलांतर आणि लोकसंख्याशास्त्रीय बदलांच्या समस्येचा सामना करावा लागतो, परंतु केवळ या आधारावर निवडणूक आयोगाच्या (ECI) निर्णयात हस्तक्षेप करता येणार नाही. सरन्यायाधीश सूर्यकांत सरन्यायाधीश सूर्यकांत म्हणाले की, संघटनेच्या याचिकेच्या आधारावर निवडणूक आयोगाच्या निर्णयात हस्तक्षेप करणे योग्य होणार नाही. तथापि, न्यायालयाने याचिकाकर्त्याला सिक्कीमसाठी योग्य सवलत देण्याबाबत निवडणूक आयोगाकडे जाण्याचे स्वातंत्र्य दिले. यानंतर खंडपीठाने याचिका फेटाळून लावली.

ही एनटीएची चूक आहे, मग विद्यार्थ्यांना शिक्षा का दिली जात आहे?

यूजीसी-नेट पुनर्परीक्षेवर राहुल गांधींचा हल्ला

नवी दिल्ली : काँग्रेस नेते राहुल गांधी यांनी सोमवारी यूजीसी-नेटच्या फेरतपासणीवरून मोदी सरकारवर जोरदार टीका केली आणि राष्ट्रीय चाचणी संस्थेच्या (एनटीए) अधिकाऱ्यांना जबाबदार धरण्याची मागणी केली. X वरील एका पोस्टमध्ये त्यांनी आरोप केला, ‘ही आता शिक्षण व्यवस्था राहिलेली नाही. हे पैसे कमावणारे यंत्र बनले आहे.’ ते पुढे म्हणाले, ‘मोदीजी, पाहा तुमच्या NTA ने आत्ता काय केले आहे.’

समाजशास्त्र, इंग्रजी आणि वाणिज्य या विषयांच्या यूजीसी-नेट परीक्षा २२ ते ३० जून दरम्यान घेण्यात आल्या. जवळपास दोन महिन्यांनंतर, एनटीएने तिन्ही परीक्षा रद्द केल्या, कारण त्यांनी चुकीचा पेपर तयार केला होता आणि जुनेच प्रश्न पुन्हा विचारले होते. ज्या हजारो उमेदवारांनी अनेक वर्षे तयारी केली, अर्ज भरले, शुल्क भरले आणि दूरच्या केंद्रांवर प्रवास केला, त्यांना आता सप्टेंबरमध्ये हे सर्व पुन्हा करावे लागेल. ‘एनटीए चूक करते, पण त्याचे परिणाम विद्यार्थ्यांना भोगावे लागतात.’

लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते पुढे म्हणाले, ‘मी हे कोटा, डेहराडून आणि प्रयागराजमध्ये सांगितले आहे आणि सांगत राहीन. ही आता शिक्षण व्यवस्था राहिलेली नाही. हे एक शोषण यंत्र बनले आहे. ते तुमचे पैसे, तुमची वर्षे, तुमचे मानसिक आरोग्य आणि तुमचा आत्मविश्वास काढून घेते आणि त्याबदल्यात तुम्हाला काहीही देत नाही. नोकरीसुद्धा नाही.’

‘एनटीए अजूनही मूळ प्रश्नाचे उत्तर देत नाहीये. परीक्षेपूर्वी हे पेपर फुटले होते का?’ ते पुढे म्हणाले, ‘मोदी सरकारच्या इतर विभागांप्रमाणेच, एनटीए आपल्या चुका कधीच मान्य करत नाही. इतर सदोष पेपर्सप्रमाणेच, मला खात्री आहे की यावेळीही कोणालाही जबाबदार धरले जाणार नाही.’ ते विद्यार्थ्यांना काय म्हणाले?

काँग्रेस नेते म्हणाले की, धर्मेंद्र प्रधान यांचा राजीनामा हे पहिले पाऊल होते, शेवटचे नाही. त्यांनी मागणी केली, ‘एनटीएच्या नेतृत्वालाही जबाबदार धरले पाहिजे.’ ते म्हणाले, *सप्टेंबरमध्ये पुन्हा ही परीक्षा देणाऱ्या प्रत्येक विद्यार्थ्याला मला सांगायचे आहे: समस्या तुम्ही नाही. प्रधानमंत्री मोदींनी अशी व्यवस्था निर्माण केली आहे जी परीक्षा योग्यरित्या घेऊ शकत नाही आणि मग परीक्षा देणाऱ्या विद्यार्थ्यांना दोष देते. तुमची वर्षे चोरली जात आहेत आणि जोपर्यंत प्रधानमंत्री मोदी यावर उत्तर देत नाहीत तोपर्यंत आम्ही थांबणार नाही.’*

या प्रश्नपत्रिकांमध्ये अनेक चुका असल्याच्या तक्रारींनंतर, राष्ट्रीय चाचणी संस्थेने (NTA) रविवारी UGC-NET जून २०२६ परीक्षेच्या इंग्रजी, वाणिज्य आणि समाजशास्त्र या तीन प्रश्नपत्रिकांची फेरपरीक्षा जाहीर केली.

राहुल गांधींचे सोरेन यांना पत्र

भरती परीक्षांमधील अनियमिततेविरोधात आंदोलन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना वैयक्तिकरित्या भेटून त्यांच्या उर्वरित मागण्यांचे निराकरण करावे, अशी विनंती राहुल गांधी यांनी झारखंडचे मुख्यमंत्री हेमंत सोरेन यांना पत्र लिहून केली आहे. विद्यार्थ्यांचे आंदोलन शांततापूर्ण असून त्यांच्या मागण्या रास्त असल्याचे सांगत, त्यांनी सरकारला गंभीर कारवाई करण्याचे आवाहन केले आहे. दरम्यान, आंदोलन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी मागणी केली आहे की, जर मुख्यमंत्र्यांनी त्यांचे म्हणणे ऐकले नाही, तर काँग्रेस आणि राहुल गांधी यांनी जेएमएमच्या नेतृत्वाखालील आघाडीला दिलेला पाठिंबा काढून घ्यावा. विद्यार्थी नेते प्रेम नायक यांनी सरकार चर्चेबाबत गंभीर नसल्याचा आरोप केला असून, आपले उपोषण सुरूच असल्याचे सांगितले.

महत्वाच्या बातम्या

तामिळनाडूतील शेतकऱ्यांचे ७५,००० पर्यंतचे कर्ज माफ

चेन्नई : तामिळनाडूचे मुख्यमंत्री सी. विजय जोसेफ यांनी सोमवारी राज्य विधानसभेत घोषणा केली की, पीक कर्जमाफी योजनेची व्याप्ती वाढवण्यात आली आहे. यामुळे एकूण आर्थिक मदत ६,२२० कोटी रुपयांपर्यंत वाढेल आणि राज्यभरातील १३.३४ लाख शेतकऱ्यांना याचा फायदा होईल. मुख्यमंत्री विजय जोसेफ म्हणाले की, त्यांचे सरकार १०० दिवस पूर्ण करण्याच्या जवळ आहे आणि ते गावातील लोकांच्या उपजीविकेसाठी कटिबद्ध आहे.

केरळचे नाव बदलून 'केरलाम'

नवी दिल्ली : केरळचे नाव बदलून 'केरळाम' असे ठेवण्यात आले आहे. राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांनी आज केरळचे नाव बदलून 'केरळाम' करण्याच्या विधेयकाला मंजुरी दिली. यासह, हे विधेयक आता कायद्यात रूपांतरित झाले आहे. लोकसभेने मंगळवारी केरळ (नाव बदल) विधेयक, २०२६ ला मंजुरी दिली. राज्यसभेनेही दुसऱ्या दिवशी, बुधवारी, ते मंजूर केले. राज्यसभेत केंद्रीय गृह राज्यमंत्री काय म्हणाले? राज्यसभेत, केंद्रीय गृह राज्यमंत्री नित्यानंद राय म्हणाले की, केरळ विधानसभेने २०२४ मध्ये एक ठराव मंजूर करून केंद्र सरकारला राज्याचे नाव बदलून 'केरलाम' करण्यासाठी कायदा करण्याची विनंती केली होती. ते म्हणाले, ‘या विधेयकानुसार केरळ राज्य आता 'केरलाम राज्य' म्हणून ओळखले जाईल. त्यामुळे, राज्याचे नाव बदलून 'केरलाम' ठेवण्याचा प्रस्ताव आहे.’

राम मंदिरासाठीच्या देणग्यांचा हिशोब मागवला जाणार : सर्वोच्च न्यायालय

नवी दिल्ली : सर्वोच्च न्यायालयाने सोमवारी, अयोध्येतील राम मंदिरासाठी मिळालेल्या देणग्यांच्या कथित गैरव्यवहाराची चौकशी करणाऱ्या न्यायालयाने नियुक्त विशेष तपास पथकाला (एसआयटी) आपला तपास जलदगतीने पूर्ण करून दोन आठवड्यांच्या आत एक सीलबंद स्थिती अहवाल सादर करण्याचे निर्देश दिले. सरन्यायाधीश सूर्यकांत आणि न्या. जॉयमाल्य बागची व व्ही. मोहना यांच्या खंडपीठाने एसआयटीला देणग्यांच्या कथित गैरव्यवहाराच्या तपासातील आतापर्यंतच्या प्रगतीचा स्थिती अहवाल एका सीलबंद पाकिटात सादर करण्याचे निर्देश दिले. एसआयटीच्या अहवालानंतर, देणगी व्यवस्थापनात सुधारणा करण्यासाठी सर्वोच्च न्यायालय नवीन निर्देश जारी करू शकते.

प्रज्ञा ज्योत बुद्ध विहाराचे अध्यक्ष निळकंठ बहादुरे यांचे निधन

नागपूर : प्रज्ञा ज्योत बुद्ध विहाराचे अध्यक्ष तथा आंबेडकरी चळवळीतील ज्येष्ठ कार्यकर्ते निळकंठ बहादुरे (वय ८०) यांचे आज पहाटे ४ वाजता हृदयविकाराच्या झटक्याने निधन झाले. त्यांच्या निधनाने प्रज्ञा ज्योत बुद्ध विहारासह आंबेडकरी व बौद्ध समाजात शोककळा पसरली आहे.निळकंठ बहादुरे यांनी प्रज्ञा ज्योत बुद्ध विहाराच्या माध्यमातून बौद्ध धम्माचा प्रसार, सामाजिक प्रबोधन आणि आंबेडकरी विचारांच्या प्रचार-प्रसारासाठी महत्त्वपूर्ण योगदान दिले. त्यांच्या कार्याची आणि धम्मनिष्ठेची आठवण कायम राहील. त्यांच्या पार्थिवावर मंगळवार दि. 17 ऑगस्ट 2026 रोजी सायंकाळी ६ वाजता अंत्यसंस्कार नारा घाट येथे करण्यात आले. यावेळी प्रज्ञा ज्योत विहाराचे पदाधिकारी, उपासक-उपासिका, ग्रुप सदस्य, परिचित व हितचिंतक अंत्यसंस्कारास उपस्थित होते. स्मृतीशेष निळकंठ बहादुरे यांनी अंतिम अभिवादन केले. स्मृतीशेष निळकंठ बहादुरे साहेबांना विनम्र आदरांजली वाहिली.

आरक्षण रद्द करण्याची मागणी करणारे राष्ट्रद्रोही : रामदास आठवले

नागपूर : अनुसूचित जाती आणि जमाती यांना संविधानाने दिलेले आरक्षण रद्द करण्याची मागणी करण्याचा अधिकार कुणालाही नाही. हे संवैधानिक आरक्षण रद्द करण्याची मागणी करणारे राष्ट्रद्रोही असून त्यांच्यावर कठोर कारवाई करण्यात यावी, अशी मागणी केंद्रीय राज्यमंत्री रामदास आठवले यांनी येथे केली. सोमवारी ते नागपुरात पत्रपरिषदेत बोलत होते. आठवले म्हणाले, राजकीय आरक्षण हे दहा वर्षांचे आहे. त्यामुळे हे आरक्षण वाढविण्याबाबत संसदेत विधेयक आणण्यात येते. परंतु शैक्षणिक व नोकरीत आरक्षण हे घटनात्मक आहे. ते रद्द करण्याची भाषा करणे योग्य नाही. एससी, एसटीला क्रिमिलेअर लागू करण्यास आपला विरोध असल्याचे ते म्हणाले.

रामदास आठवले म्हणाले की, एससी, एसटीला आरक्षण मिळण्यासाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी मोठा संघर्ष केला. त्यांच्या संघर्षामुळे लोकसंख्येच्या प्रमाणात २२.५ टक्क आरक्षण मिळाले. ओबीसींना आरक्षण देण्याचे ते समर्थक होते. मंडल आयोगाच्या शिफारशी लागू झाल्यावर २७ टक्के आरक्षण मंजूर करण्यात आले. मराठ्यांना आरक्षण मिळाले पाहिजे. परंतु मराठ्यांना सरसकट ओबीसीमधून आरक्षण देता येणार नाही. मराठ्यांना १० टक्के आरक्षण लागू करण्यात आले आहे. तर केंद्रात ईडब्ल्यूएस आरक्षण दिले आहे. याचा फायदा त्यांनी घेतला पाहिते. गरीब मराठ्यांना आरक्षण मिळाले पाहिजे, असे ते म्हणाले.

बांकुरामधील हिंसाचारानंतर आशुतोष रांका यांचा पश्चिम बंगाल सरकारला १० दिवसांचा अल्टिमेटम

कोलकाता : बांकुरा जिल्ह्यात पक्षाच्या एका स्वयंसेवकाच्या वडिलांच्या मृत्यू प्रकरणी कथितरित्या सामील असलेल्या सर्वांना अटक करण्यासाठी सीजेपीच्या एका नेत्याने सोमवारी पश्चिम बंगाल सरकारला १० दिवसांची मुदत दिली आणि स्थानिक पोलीस ठाण्यातील पोलिसांच्या कार्यपद्धतीची चौकशी करण्याची मागणी केली.

दिल्लीहून आपल्या सहकाऱ्यांसह बांकुरा जिल्ह्यातील इंदस येथील करिशुंडा गावात दाखल झालेल्या सीजेपी नेते आशुतोष रांका यांनी मृताच्या कुटुंबीयांची भेट घेतली. त्यांनी मृताचा मुलगा अब्दुल हाफिज याच्याशी संवाद साधला, ज्याच्या वडिलांचा घरावर झालेल्या हल्ल्यानंतर मृत्यू झाल्याचे वृत्त आहे. कुटुंबीयांना भेटल्यानंतर रांका यांनी पत्रकारांना सांगितले, *‘आम्ही बंगाल सरकारला १० दिवसांची मुदत देत आहोत. या वेळेत सर्व आरोपींना अटक करून तुरुंगात पाठवावे आणि त्यांच्यावर सर्व आवश्यक कायदेशीर आरोप लावावेत.’*

त्यांनी इंदास पोलीस ठाण्यात तैनात असलेल्या पोलीस अधिकाऱ्यांच्या भूमिकेची न्यायालयाच्या देखरेखीखाली चौकशी करण्याची मागणीही केली. पोलीस प्रशासनाने कुटुंबाला पुरेशी मदत केली नाही, असा आरोपही त्यांनी केला. रांका म्हणाले की, कुटुंबाने सरकारी नुकसान भरपाई नाकारली होती. त्याऐवजी हाफिजने मागणी केली की, त्या जागेवर त्याच्या वडिलांच्या नावाने एक आंतरराष्ट्रीय दर्जाची शाळा बांधली जावी.

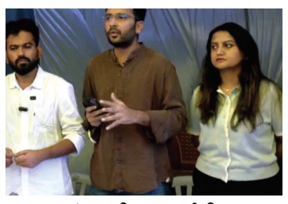

सीजेपी नेत्यांच्या उपस्थितीत बोलतांना हाफिज म्हणाले की, अशी शाळा त्यांच्या वडिलांना एक योग्य श्रद्धांजली ठरेल आणि शिक्षणाच्या मुद्द्यावर जनआंदोलनासाठी एक नवीन आदर्श ठरू शकेल. रांका म्हणाले की, सीजेपी हाफिज यांना आर्थिक मदत देईल. त्यांनी राज्यव्यापी **'शाळा दुरुस्त करा'** मोहिमेचीही घोषणा केली.

‘जर १० दिवसांच्या आत आरोपींना अटक झाली नाही आणि आमच्या इतर मागण्याही पूर्ण झाल्या नाहीत, तर आम्ही जिल्हा प्रशासकीय कार्यालयाला घेराव घालू आणि त्यानंतर मोठे आंदोलन सुरू करू,’ असे ते म्हणाले. रांका यांनी असाही आरोप केला की, हाफिज आणि त्याच्या आईला अजून अटक न झालेल्या काही इतर संशयितांची माहिती होती. पीडित कुटुंबाची भेट घेतलेल्या सीपीआय(एम) नेते शतरूप घोष यांनी या घटनेप्रकरणी भाजप आणि त्यांच्या राज्य नेतृत्वावर टीका केली. त्यांनी गुन्हेगारी रोखण्यासाठी सरकारने केलेल्या उपाययोजनांवर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले आणि या हल्ल्यात भाजपशी संबंधित लोकांचा सहभाग असल्याचा आरोप केला.

वंदे मातरम वादावरून राऊत यांचा भाजपवर हल्ला

नाशिक : शिवसेना (उद्धव बाळासाहेब ठाकरे) खासदार संजय राऊत यांनी सोमवारी काँग्रेस मुख्यालयात 'वंदे मातरम'चा कथित अपमान झाल्याच्या वादावर प्रतिक्रिया दिली. त्यांनी याला भारतीय जनता पक्षाने (भाजप) रचलेला बनाव म्हटले आहे. त्यांनी असा दावा केला की, 'वंदे मातरम'ला आज जो आदर मिळतो, तो काँग्रेस पक्षानेच दिला आहे. संजय राऊत म्हणाले, ‘हे सर्व भाजपने तयार केलेले एक कथानक आहे. वंदे मातरमला जो आदर मिळाला आहे, तो खुद्द काँग्रेस पक्षानेच दिला आहे.’ त्यांनी गृहमंत्री अमित शाह यांना 'व्यापारी' म्हटले. ते म्हणाले, ‘१८९६ मध्ये जेव्हा काँग्रेसच्या अधिवेशनात वंदे मातरम गायले गेले, तेव्हा काँग्रेस अध्यक्ष रहिमतुल्ला सयानी नावाचे एक मुस्लिम गृहस्थ होते. (केंद्रीय गृहमंत्री) अमित शाह यांनी इतिहास वाचला पाहिजे. भारताचा स्वातंत्र्य लढा, वंदे मातरम आणि राष्ट्रगीत यांच्याशी त्यांचा काय संबंध आहे? ते एक व्यापारी आहेत.’

१५ ऑगस्ट रोजी काँग्रेस मुख्यालयात स्वातंत्र्यदिनाच्या सोहळ्यादरम्यान 'वंदे मातरम' हे संपूर्ण गीत गायले जात होते. त्याचवेळी, काँग्रेस संसदीय पक्षाच्या अध्यक्षा सोनिया गांधी या पक्षप्रमुख मल्लिकार्जुन खर्गे यांच्याशी बोलतांना आणि त्यांना खुणावताना दिसल्या.

सोनिया गांधी यांनी 'वंदे मातरम' गाणे मध्येच थांबवण्याचा इशारा केला आणि हा राष्ट्रगीताचा अपमान असल्याचे म्हटले, असा आरोप भाजपने केला आहे. गृहमंत्री अमित शाह यांनीही काँग्रेसकडे माफीची मागणी केली. काँग्रेसने हा आरोप फेटाळून लावला आणि म्हटले की, सोनिया गांधी गाणे थांबवण्याचा इशारा करत नव्हत्या, तर बराच वेळ उभ्या असलेल्या खर्गे यांच्यासाठी खुर्ची आणण्याचा इशारा करत होत्या. आता यावरून गदारोळ माजला आहे. भाजपने आपल्या अधिकृत 'एक्स' हँडलवर १५ ऑगस्ट रोजी काँग्रेस मुख्यालयात राष्ट्रध्वज फडकवल्याचा एक व्हिडिओ शेअर केला आहे, ज्यामध्ये काँग्रेस अध्यक्ष मल्लिकार्जुन खर्गे आणि सोनिया गांधी, राहुल गांधी दिसत आहेत. 'वंदे मातरम' गायले जात असताना सोनिया गांधी आणि राहुल गांधी अस्वस्थ दिसत होते, असा दावा भाजपने केला आहे.

दैनिक बहुजन सौरभच्या बातमीचा मोठा दणका

सोलापूर महानगरपालिका प्रशासन झाले जागे

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा त्वरीत बसवण्याची दिली हमी

संवाद मित्र महेश गायकवाड, सोलापूर : आंबेडकरी चळवळीचे दैनिक बहुजन सौरभ च्या बातमीचा मोठा दणका सोलापूर महानगरपालिका प्रशासनाला बसला आणि झोपी गेलेले प्रशासन या बातमीच्या इंपेक्ट मुळे खडबडून जागे झाले आणि त्यांनी तातडीने हालचाल करत उपोषण कर्त्याची भेट घेऊन उपोषण सोडण्याची विनंती केली. सोलापूर महानगरपालिका प्रशासन जागे झाले असून आज सकाळी

डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा त्वरीत बसवण्याची त्यांनी आपला अधिकारी घटनास्थळी पाठवून हमी दिली सोलापूर महानगरपालिकेचे सिटी इंजिनिअर यांनी घटनास्थळी येऊन पुतळा बसवण्याच्या कामाला सुरुवात केली जाईल असे आश्वासन दिले. यानंतर उपोषणाला बसले ले वंचित बहुजन आघाडी चे सुहास सावंत आणि विनोद इंगळे यांनी अनेक मान्यवरांच्या आणि हजारो भीमसैनिकांच्या उपस्थितीत आज सोमवार दिनांक 17 ऑगस्ट रोजी दुपारी आमरण उपोषण सोडले. हे आमरण उपोषण तीन दिवस सुरू होते.

येथील न्यू बुधवार पेठ येथील डॉ बाबासाहेब आंबेडकर उद्यान येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पूर्णाकृती पुतळा हटवण्यात आल्याच्या मुद्द्यावरून वंचित बहुजन आघाडीने आंदोलनाचे हत्यार उपसले होते. सोलापूर महानगरपालिकेचे अतिरिक्त आयुक्त संदीप कारंजे यांनी आंदोलनस्थळी भेट देत आंदोलकांशी आज चर्चा केली. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा पुतळा आठ दिवसांच्या आत पुन्हा सन्मानपूर्वक बसवावा, अशी मागणी वंचित बहुजन आघाडीने केली होती. दैनिक बहुजन सौरभ ने आज सोमवार च्या अंकात डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळ्या बाबतचे सविस्तर वृत्त प्रकाशित करून आमरण उपोषणाला बसलेल्या कार्यकर्त्यांच्या जीविताचा प्रश्न उपस्थित केला होता. दैनिक बहुजन सौरभ मध्ये सविस्तर वृत्त प्रकाशित होताच सोलापूर महानगरपालिकेचे अतिरिक्त आयुक्त संदीप कारंजे यांनी उपोषण स्थळी येऊन न्यू बुधवार पेठ येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर उद्यानातील पूर्णाकृती पुतळा त्वरीत बसविण्याबाबत चर्चा केली. डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा पुन्हा सन्मानपूर्वक बसवावा, अशी मागणी यावेळी आंदोलकांनी केली. यावेळी महानगरपालिकेचे अतिरिक्त आयुक्त संदीप कारंजे यांनी आंदोलनाला भेट देऊन आज पासून पुतळा बसवण्याचे काम सुरू करू असे आश्वासन दिल्यानंतर दोन्ही कार्यकर्त्यांने आमरण उपोषण मागे घेतले आहे.

ब्रिक्स पर्यावरण गटाची बैठक आजपासून सुर

नवी दिल्ली : भारत आजपासून दोन दिवस चालणाऱ्या ब्रिक्स पर्यावरण गटाच्या महत्त्वाच्या बैठकांचे आयोजन करणार आहे. पहिल्या दिवशी, सोमवारी, ब्रिक्स पर्यावरण कार्यगटाच्या (EWG) वरिष्ठ अधिकाऱ्यांची बैठक आणि हवामान बदल व शाश्वत विकास संपर्क गटाची बैठक होईल. त्यानंतर मंगळवारी १२ वी ब्रिक्स पर्यावरण मंत्र्यांची बैठक होईल. केंद्रीय पर्यावरण, वन आणि हवामान बदल मंत्रालयाच्या माहितीनुसार, या बैठका नवी दिल्लीतील भारत मंडपम येथे आयोजित केल्या जातील. भारताचे २०२६ चे ब्रिक्स अध्यक्षपदः लवचिकता, नावीन्य, सहकार्य आणि शाश्वतता निर्माण करणे, ही या बैठकांची मुख्य संकल्पना आहे. २०१५ मध्ये मॉस्को येथे झालेल्या पहिल्या ब्रिक्स पर्यावरण मंत्र्यांच्या बैठकीदरम्यान EWG ची स्थापना करण्यात आली होती. सहकार्य मजबूत करणे, अनुभव आणि सर्वोत्तम पद्धतींची देवाणघेवाण करणे आणि पर्यावरणीय प्राधान्यक्रमांवर सामूहिक कृती करणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे. ब्रिक्स देशांमध्ये हवामान सहकार्य पुढे नेण्यासाठी २०२४ मध्ये हवामान बदल आणि शाश्वत विकास संपर्क गटाची स्थापना करण्यात आली. या बैठकांमध्ये मंत्री, वरिष्ठ अधिकारी, धोरणकर्ते आणि तज्ज्ञ सहभागी होतील. शाश्वत जीवनशैली, वनीकरण, वणवा व्यवस्थापन आणि आपत्ती निवारण यांसारख्या मुद्द्यांवर चर्चा केंद्रित असेल. या मंत्रीस्तरीय बैठकीत अंतिम दस्तऐवज आणि पर्यावरणीय सहकार्य व शाश्वत विकासावर केंद्रित असलेल्या मुद्द्यांवरही चर्चा केली जाईल.

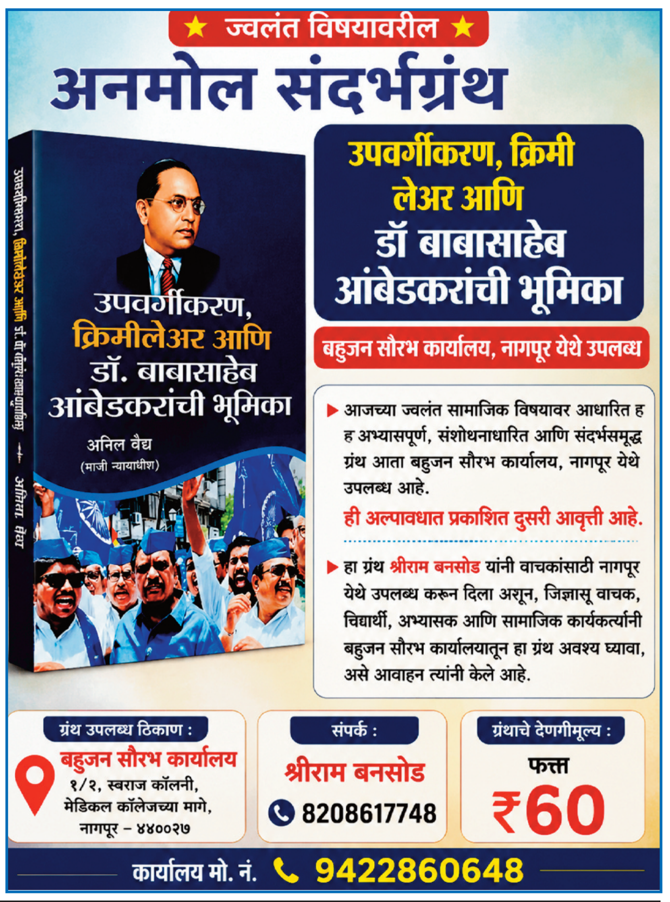

बहुजन सौरभ

संपादकीय

नक्षलवादी मानसिकता कोणाची?

भारताने १५ ऑगस्ट रोजी स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव नव्हे, तर स्वातंत्र्याच्या मूल्यांचा उत्सव साजरा केला. लाल किल्ल्यावरून देशाला संबोधित करताना प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदींकडून युवकांना नवी दिशा, रोजगाराची आशा, शिक्षणाची हमी, वैज्ञानिक प्रगतीचे स्वप्न आणि संविधानिक लोकशाहीवरील विश्वासाचा संदेश अपेक्षित होता. मात्र, संसद आणि देश अस्थिर करण्यासाठी "नक्षलवादी मानसिकता" असल्याचा उल्लेख करून त्यांनी एक गंभीर प्रश्न निर्माण केला आहे. ही "नक्षलवादी मानसिकता" नेमकी कोणाची प्रधानमंत्र्यांनी आता याचे स्पष्ट उत्तर दिले पाहिजे. नक्षलवाद ही भारताच्या इतिहासातील विशिष्ट राजकीय आणि सशस्त्र चळवळ आहे. हिंसा, शस्त्रबळ आणि राज्यव्यवस्थेविरुद्ध सशस्त्र संघर्ष यांना नक्षलवाद म्हटले जाते. मग सरकारच्या धोरणांवर टीका करणारा नागरिक, संसदेत सरकारला प्रश्न विचारणारा खासदार, बेरोजगारीविरोधात आंदोलन करणारा युवक, शेतकरी, विद्यार्थी, कामगार किंवा सामाजिक न्यायाची मागणी करणारा नागरिक "नक्षलवादी मानसिकतेचा" कसा ठरतो? सत्तेला प्रश्न विचारणे हा नक्षलवाद नाही; तो लोकशाहीचा श्वास आहे. संसद ही सत्ताधाऱ्यांच्या जयजयकारासाठी उभारलेली वास्तू नाही. ती जनतेच्या प्रश्नांची सर्वोच्च राजकीय व्यासपीठ आहे. विरोधी पक्ष सरकारला प्रश्न विचारतो, त्याच्या निर्णयांवर आक्षेप घेतो, धोरणांतील त्रुटी दाखवतो आणि पर्यायी भूमिका मांडतो. हे संसदीय लोकशाहीचे मूलभूत स्वरूप आहे. त्यामुळे प्रत्येक तीव्र विरोधाला देशविरोधी, अराजकवादी किंवा "नक्षलवादी मानसिकता" असे लेबल लावण्याची प्रवृत्ती लोकशाहीसाठी अत्यंत धोकादायक आहे. प्रधानामंत्र्यांनी हे लक्षात घेतले पाहिजे की सरकार आणि देश हे एकच नसतात. सरकार बदलते; देश कायम राहतो. सरकारवर टीका करणे म्हणजे देशावर टीका करणे नव्हे. सत्ताधाऱ्यांच्या निर्णयांवर प्रश्न उपस्थित करणे म्हणजे संविधानाचा अपमान नव्हे. उलट, संविधानाने नागरिकांना दिलेल्या अधिकारांचा वापर करणे हीच खरी लोकशाही आहे. आज देशातील तरुण पिढी विशेषतः हा फरक ओळखते. Gen Z ही केवळ भाषणे ऐकून टाळ्या वाजवणारी पिढी नाही. ती प्रश्न विचारते, माहिती तपासते, विविध स्रोत वाचते आणि सत्तेच्या प्रत्येक दाव्याचे मूल्यमापन करते. तिच्या हातात मोबाईल आहे, जगभरातील माहिती काही सेकंदांत तिच्यासमोर येते. त्यामुळे "प्रश्न विचारू नका, विश्वास ठेवा" हा राजकीय संदेश आता चालणार नाही. या युवकांचे प्रश्न अत्यंत स्पष्ट आहेत-नोकऱ्या कुठे आहेत? दर्जेदार शिक्षण सर्वांना परवडणारे कधी होणार? स्पर्धा परीक्षांच्या व्यवस्थेतील त्रुटी कधी दूर होणार? महागाईचा भार कमी कधी होणार? उद्योग आणि रोजगाराच्या संधी ग्रामीण व निमशहरी भागात कधी पोहोचणार? सामाजिक विषमता कधी कमी होणार? युवकांच्या भवितव्याला सुरक्षितता कधी मिळणार? या प्रश्नांची उत्तरे मागणाऱ्या युवकांना "नक्षलवादी मानसिकता" असे संबोधणे म्हणजे प्रश्नाचे उत्तर देण्याऐवजी प्रश्न विचारणाऱ्यालाच आरोपीच्या पिंजऱ्यात उभे करण्यासारखे आहे. खरेच जर संसद किंवा देश अस्थिर करण्याचा हिंसक कट रचणाऱ्या शक्ती अस्तित्वात असतील, तर सरकारने त्यांच्याविरुद्ध संविधान आणि कायद्याच्या चौकटीत कठोर कारवाई करावी. देशाच्या सुरक्षेशी कोणालाही खेळू देता कामा नये. परंतु हिंसक नक्षलवाद आणि लोकशाहीतील असहमती यांच्यामध्ये स्पष्ट सीमारेषा आहे. ती सीमारेषा पुसण्याचा कोणताही प्रयत्न संविधानाच्या आत्म्याला धक्का देणारा ठरेल. लोकशाहीत मतभेद हा शत्रू नसतो. मतभेद दडपले जाणे हा खरा धोका असतो. सरकारला प्रश्न विचारणारे नागरिक नसतील, विरोधी पक्ष नसेल, स्वतंत्र माध्यमे नसतील, न्यायव्यवस्था निर्भयपणे काम करणार नसेल आणि समाजातील बुद्धिजीवी सत्तेच्या चुकीच्या निर्णयांवर बोलणार नसतील, तर लोकशाही फक्त निवडणुकांपुरती उरेल स्वातंत्र्यदिन हा केवळ राष्ट्रध्वज फडकवण्याचा दिवस नाही. तो आपल्याला स्वातंत्र्य का मिळाले, संविधान का निर्माण झाले आणि नागरिकांना अधिकार का देण्यात आले, याची आठवण करून देणारा दिवस आहे. अशा दिवशी देशातील युवकांना "तुम्ही प्रश्न विचारता म्हणून संशयित आहात" असा अप्रत्यक्ष संदेश जाणे ही चिंतेची बाब आहे. प्रधानमंत्र्यांनी युवकांच्या अस्वस्थतेला राजकीय शिक्के मारण्याऐवजी ती समजून घेतली पाहिजे. युवक संतप्त असतील तर त्यांच्या संतापाचे कारण शोधा; त्यांना लेबल लावू नका. युवक प्रश्न विचारत असतील तर प्रश्न चुकवू नका; उत्तर द्या. आज भारताला नक्षलवादी मानसिकतेची नव्हे, तर वैज्ञानिक मानसिकतेची गरज आहे. संविधानिक मानसिकतेची गरज आहे. विवेकवादी मानसिकतेची गरज आहे. प्रश्न विचारण्याची मानसिकता हवी आहे. अन्यायाविरुद्ध उभे राहण्याची मानसिकता हवी आहे. आणि सर्वांत महत्त्वाचे म्हणजे सत्तेलाही संविधानापुढे जबाबदार धरण्याची मानसिकता हवी आहे. म्हणूनच प्रधानमंत्र्यांनी "नक्षलवादी मानसिकता कोणाची?" या प्रश्नापासून पळ काढू नये. देशाला स्पष्ट सांगावे, कोणत्या कृतीला ते "नक्षलवादी मानसिकता" म्हणतात? कोणत्या व्यक्ती किंवा संघटनांचा त्यांचा संदर्भ आहे? आणि लोकशाही मार्गाने सरकारवर टीका करणाऱ्या नागरिकांना त्यापासून वेगळे कसे ओळखले जाणार? कारण आजचा भारत फक्त भाषणे ऐकणारा भारत नाही. हा प्रश्न विचारणारा भारत आहे. ही Gen Z केवळ सोशल मीडिया वापरणारी पिढी नाही; ती सत्तेची भाषा, आकडे, आश्वासने आणि प्रत्यक्ष कामगिरी यांची तुलना करणारी पिढी आहे. सत्तेला प्रश्न विचारणे देशद्रोह नाही. असहमती नक्षलवाद नाही. विरोध म्हणजे अराजकता नाही आणि लोकशाहीतील नागरिक म्हणजे सत्तेचे प्रेक्षक नव्हेत, ते सत्तेचे खरे मालक आहेत. Gen Z तयार आहे, प्रश्न विचारण्यासाठी, उत्तर मागण्यासाठी आणि संविधानाने दिलेल्या लोकशाहीला अधिक जबाबदार, अधिक पारदर्शक आणि अधिक जिवंत बनवण्यासाठी. आता प्रश्न युवकांचा नाही; उत्तर देण्याची वेळ सत्तेची आहे.●●

देशाला स्वातंत्र्य मिळाले 80 वर्ष झाले. परंतु अनेक अंतर्गत सुधारणा करण्याची गरज आहे. त्यापैकी एक समस्या येथे मांडतो. आपल्या समाजात एखाद्या नव्या व्यक्तीशी ओळख झाली की, तिच्याबद्दल जाणून घेण्याची उत्सुकता असते. नाव, गाव, व्यवसाय, शिक्षण यानंतर नकळत एक प्रश्न विचारला जातो "जात कोणती?"

देश स्वतंत्र झाला, जात शोधण्याची प्रवृत्ती कधी संपेल?

जात जाणून घेण्यासाठी आडनावाचा आधार घेतला जातो. त्यानंतर राहण्याचे ठिकाण, कुटुंबाचा व्यवसाय, सामाजिक संबंध अशा अनेक गोष्टींची सांगड घातली जाते. शेवटी जात समजली की त्या व्यक्तीकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन बदलतो. पण मूलभूत प्रश्न असा आहे, एखाद्या व्यक्तीची जात समजली म्हणून तिचे मूल्यांकन का बदलावे? व्यक्तीची खरी ओळख तिच्या चारित्र्याने, कर्तृत्वाने, ज्ञानाने, प्रामाणिकपणाने, संवेदनशीलतेने आणि माणुसकीने झाली पाहिजे. मात्र जातीय मानसिकता समाजाच्या मनात इतकी खोलवर रुजलेली आहे की, व्यक्तीचे गुण-दोष समजून घेण्यापूर्वीच तिची जात जाणून घेण्याचा प्रयत्न केला जातो आणि त्यानंतर तिच्याबद्दल मत तयार केले जाते. एखाद्या जाती नावाचा उच्चार झाला की काहींच्या मनात आदर निर्माण होतो, काहींच्या मनात तुच्छता, तर काहींच्या मनात अंतराची भावना निर्माण होते. याचा अर्थ त्या व्यक्तीत काही बदल झालेला नसतो; बदललेली असते ती पाहणाऱ्याची नजर. म्हणूनच प्रश्न व्यक्तीच्या जातीचा नसून समाजाच्या मानसिकतेचा आहे. एखादी व्यक्ती विद्वान असू शकते, प्रामाणिक अधिकारी असू शकते, उत्तम डॉक्टर, वकील, शिक्षक, न्यायाधीश, संशोधक किंवा उद्योजक असू शकते. तिचे कर्तृत्व आपल्या डोळ्यांसमोर असतानाही केवळ तिची जात समजल्यानंतर तिच्याबद्दलचा आदर किंवा विश्वास कमी होत असेल, तर आपण खरोखर आधुनिक झालो आहोत का? व्यक्ती आधी की जात आधी? हा प्रश्न प्रत्येकाने स्वतःला विचारण्याची गरज आहे.

अनिल वैद्य
माजी न्यायाधिश
मो. 9657758555

आपण एखाद्या व्यक्तीला भेटतो. तिच्याशी संवाद साधतो. तिचे विचार ऐकतो. तिचे कर्तृत्व पाहतो. तिचा स्वभाव समजून घेतो. या अनुभवांच्या आधारे तिच्याबद्दल मत तयार व्हायला हवे. परंतु जातीय मानसिकतेमध्ये प्रक्रिया उलटी होते.

"तुमची जात कोणती?" या एका प्रश्नाचे उत्तर मिळाल्यानंतरच व्यक्तीचे सामाजिक मूल्यांकन सुरू होते. त्यामुळे व्यक्तीला व्यक्ती म्हणून पाहिले जात नाही; तिला एका जातसमूहाचे प्रतिनिधित्व करणारी व्यक्ती म्हणून पाहिले जाते. ही मानसिकता सामाजिक समतेसाठी अत्यंत घातक आहे. जात ही जन्माची माहिती आहे; व्यक्तिमत्त्वाचे प्रमाणपत्र नव्हे. व्यक्ती कोणत्या कुटुंबात आणि कोणत्या जातीत जन्माला आली, हे तिच्या हातात नसते. जन्म ही व्यक्तीची निवड नसते. मग जन्मावर आधारित सामाजिक वर्गीकरणाच्या आधारे एखाद्याची बुद्धिमत्ता, चारित्र्य, क्षमता किंवा माणुसकी ठरवता येईल का? जन्म हा योगायोग असू शकतो; पण कर्तृत्व ही व्यक्तीची कमाई असते. म्हणून व्यक्तीचे मूल्यांकन तिच्या जन्मावर नव्हे, तर तिच्या विचारांवर, कृतीवर आणि कर्तृत्वावर झाले पाहिजे. आजही एखाद्याची जात समजल्यानंतर त्याच्याशी अंतर ठेवले जाते, विवाहाच्या बाबतीत जात निर्णायक ठरते, सामाजिक संबंध बदलतात किंवा त्याच्या क्षमतेविषयी पूर्वग्रह निर्माण होतात. याचा अर्थ आपण जातीय मानसिकतेतून अजून पूर्णपणे बाहेर आलो नाही. शिक्षण वाढले; पण जातीय मानसिकता संपली का?

आज आपण विज्ञान, तंत्रज्ञान, कृत्रिम बुद्धिमत्ता, अंतराळ संशोधन आणि डिजिटल युगाची भाषा बोलतो. हातात स्मार्टफोन आहे; जग एका क्लिकवर आले आहे. पण त्याच समाजात विवाहासाठी जात शोधली जाते, सामाजिक संबंधांमध्ये जात विचारली जाते आणि व्यक्तीचे मूल्यांकन तिच्या कर्तृत्वापेक्षा तिच्या जातीच्या आधारे केले जाते. हा विरोधाभास विचार करायला लावणारा आहे. हातात स्मार्टफोन आला म्हणून मनातील जातीय पूर्वग्रह संपत नाहीत. उच्च शिक्षण घेतल्यानेही जातीय मानसिकतेपासून मुक्ती मिळतेच असे नाही. त्यासाठी सामाजिक प्रबोधन, आत्मपरीक्षण आणि वैचारिक परिवर्तन आवश्यक आहे.

खरी सामाजिक समता म्हणजे केवळ कायद्यात समानता असणे नव्हे. जात माहिती झाल्यानंतरही व्यक्तीबद्दलचे आपले मूल्यांकन बदलू न देणे, ही सामाजिक समतेची खरी कसोटी आहे. माणसाची जात माहिती झाली तरी त्याच्याबद्दलचा दृष्टिकोन बदलता कामा नये. त्याचे कर्तृत्व असेल तर त्याचा सन्मान करावा. त्याचे विचार पटले तर स्वीकारावेत. चूक असेल तर चूक म्हणून सांगावी. गुण असतील तर गुण म्हणून मान्य करावेत. पण जात ही व्यक्तीच्या गुणवत्तेची मोजपट्टी कधीही असता कामा नये. जातिभेदाचे खरे निर्मूलन केवळ कायद्याच्या पुस्तकात होऊन चालणार नाही; ते माणसाच्या मनातून झाले पाहिजे. म्हणूनच भविष्यात एक प्रश्न विचारता कामा नये. "जात कोणती?" कारण माणसाचे मूल्य त्याच्या जन्माने नव्हे, तर त्याच्या विचारांनी, कर्तृत्वाने आणि माणुसकीने ठरते. हीच खरी सामाजिक समता. आपण म्हणतो ब्रिटिशांनी देशात धर्म आणि जात यात भांडण लावले पण आता तर ब्रिटिश नाहीत. म्हणून स्वातंत्र्य दिनाच्या निमित्ताने जात शोधणार नाही असा संकल्प करणे गरजेचे आहे.●●

आरक्षणावर टीका करणाऱ्यांच्या तोंडावर पुन्हा एक चपराक ...

डॉ. असंघ वानखेडे यांचा अभिमान आहे अश्या झेन जी चा जे देशाचे प्रतिनिधित्व करत आहेत. डॉ. असंघ वानखेडे हे नागपूरच्या भीम नगर झोपडपट्टीतून थेट जगातील अग्रगण्य ऑक्सफर्ड विद्यापीठापर्यंत (University of Oxford) मजल मारणारे एक अत्यंत थक्क करणारे आणि प्रेरणादायी भारतीय कायदेतज्ज्ञ, विचारवंत व संशोधक आहेत. त्यांनी वंचित, शोषित आणि दलित समाजाच्या हक्कांसाठी आंतरराष्ट्रीय स्तरावर कायदेशीर लढा दिला आहे. त्यांच्या उल्लेखनीय कामगिरीची आणि शैक्षणिक प्रवासाची सविस्तर माहिती खालीलप्रमाणे आहे :

शैक्षणिक क्षेत्रातील ऐतिहासिक यश ऑक्सफर्डमधून डॉक्टरेट (DPhil) : त्यांनी ऑक्सफर्ड विद्यापीठातून कायद्याची सर्वोच्च पदवी 'DPhil' (पीएचडी) यशस्वीरीत्या पूर्ण केली. त्यांनी भारतातील जातीव्यवस्था, आर्थिक विषमता आणि आरक्षण धोरणातील घटनात्मक प्रश्नांवर संशोधन केले आहे.

उच्च शिक्षण : त्यांनी दिल्लीच्या नॅशनल लॉ युनिव्हर्सिटीमधून (NLU Delhi) बी.ए. एलएल.बी. (B.A., LL.B.) पदवी घेतली. त्यानंतर लंडनच्या प्रसिद्ध SOAS विद्यापीठातून प्रतिष्ठित 'फेलिक्स स्कॉलरशिप' मिळवून एलएल.एम. (LL.M.) पदवी विशेष प्राविण्यासह (Distinction) पूर्ण केली. जागतिक पातळीवरील कायदेशीर संशोधन व कामगिरी ऑस्ट्रेलियातील जातीभेदावर ऐतिहासिक अहवाल : डॉ. वानखेडे यांनी ऑस्ट्रेलियामध्ये 'Caste in Australia : A Phenomenology of Casteism' या महत्त्वपूर्ण अभ्यास प्रकल्पाचे नेतृत्व केले.

कायदेशीर मान्यता मिळवून दिली : त्यांच्या ६०० पानांच्या पुरावे आणि संशोधनावर आधारित अहवालामुळे 'ऑस्ट्रेलियन ह्युमन राइट्स कमिशन'ने (AHRC) जातीवर आधारित भेदभावाला वांशिक भेदभावाचाच एक भाग म्हणून औपचारिक मान्यता दिली. तसेच तेथील दलित समुदायासाठी तक्रार निवारण यंत्रणा खुली करून दिली.

संयुक्त राष्ट्र संघ (UN) व आंतरराष्ट्रीय कार्य : त्यांनी 'युनायटेड नेशन्स'च्या (UN) मानवाधिकार मंचावर आंतरराष्ट्रीय स्तरावर जातीय भेदभावाविरुद्ध आवाज उठवला आहे. सध्या ते किंग्स कॉलेज लंडन (King's College London) येथे पोस्टडॉक्टोरल रिसर्च असोसिएट म्हणून कार्यरत आहेत.

कायदेविषयक लेखन आणि योगदानअभ्यासक्रमात पुस्तकाचा समावेश : त्यांनी भारतातील सवर्ण आरक्षणाचे (EWS Reservation) सैद्धांतिक मूल्यमापन करणारे पुस्तक लिहिले आहे. या पहिल्याच मोनोग्राफ पुस्तकाची दखल घेऊन 'बार कौन्सिल ऑफ इंडिया'ने (BCI) भारतातील सर्व विधी महाविद्यालयांमध्ये (Law Schools) घटनात्मक कायद्याच्या अभ्यासासाठी हे पुस्तक अनिवार्य संदर्भ पुस्तक म्हणून नियुक्त केले आहे.

संपादक आणि विश्लेषक : ते 'ऑक्सफर्ड युनिव्हर्सिटी कॉमनवेल्थ लॉ जर्नल'चे असोसिएट एडिटर राहिले आहेत. तसेच 'द गार्डियन' सारख्या आंतरराष्ट्रीय वृत्तपत्रांमध्ये ते नियमित स्तंभलेखन करतात.

विद्यार्थी चळवळ आणि सामाजिक नेतृत्व अँटी-कास्ट चळवळ : आपल्या महाविद्यालयीन जीवनापासूनच त्यांनी संस्थात्मक जातीभेदाविरुद्ध लढा दिला. दिल्लीच्या 'NLU' मध्ये असताना त्यांनी 'आंबेडकर पेरियार फुले स्टडी सर्कल'ची (APPSC) स्थापना केली.

विद्यार्थ्यांना मदत : लंडनमध्ये शिकत असताना त्यांनी 'डॉ. आंबेडकर सोसायटी' स्थापन केली. प्रतिकूल परिस्थितीतील वंचित व बहुजन समाजातील विद्यार्थ्यांना परदेशी विद्यापीठांमध्ये उच्च शिक्षणासाठी प्रवेश मिळवून देण्याकरिता ते सातत्याने peer-mentoring आणि मार्गदर्शन पुरवतात. अत्यंत प्रतिकूल कौटुंबिक व आर्थिक परिस्थितीवर केवळ शिक्षणाच्या आणि जिद्दीच्या बळावर मात करत, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांना त्यांनी जागतिक मंचावर पोहोचवले आहे.●●

- नागेश बुरबुरे

चिखलात अडकलेली स्वप्ने...

खरेच आपण स्वतंत्र आहोत का? देश स्वातंत्र्याचा अमृतकाळ साजरा करत आहे. डिजिटल इंडिया, स्मार्ट इंडिया, विकसित भारत अशा घोषणा सर्वत्र घुमत आहेत. तंत्रज्ञानाच्या मदतीने देश चंद्रावर पोहोचला, कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या युगात वेगाने पुढे जात आहे. पण या आधुनिक भारताचे दुसरे वास्तव आजही अनेक गावांमध्ये दिसते, जिथे लहान मुले शिक्षणाच्या मंदिरात जाण्यासाठी चिखलाने भरलेल्या रस्त्यावरून जीव धोक्यात घालून चालत आहेत. हातात दप्तर, डोळ्यांत मोठी स्वप्ने आणि पायाखाली चिखल... हे दृश्य केवळ एका गावाचे नाही, तर ग्रामीण भारताच्या दुर्लक्षित वास्तवाचे प्रतिक आहे. पावसाळा सुरू झाला की रस्ते नाहीसे होतात, शाळेकडे जाण्याचा मार्ग दलदलीत बदलतो आणि शिक्षणाचा प्रवास संघर्षमय बनतो. भारतीय राज्यघटनेने प्रत्येक मुलाला शिक्षणाचा अधिकार दिला आहे. पण जर शाळेत पोहोचण्याचा रस्ताच सुरक्षित नसेल, तर त्या अधिकाराचे काय? आधुनिक शिक्षणाच्या गप्पा करणाऱ्या व्यवस्थेला या मुलांच्या पावलांवर साचलेला चिखल दिसत नाही का? सरकारच्या विविध योजना, कोट्यवधी रुपयांची विकासकामे आणि ग्रामीण विकासाचे दावे खरोखर या मुलांपर्यंत पोहोचतात का? की कागदावरच विकास पूर्ण होतो आणि प्रत्यक्षात गावातील विद्यार्थी आजही मूलभूत सुविधांसाठी झगडत राहतात? ही मुले दयेची नव्हे, तर न्यायाची अपेक्षा करतात. त्यांना चांगला रस्ता, सुरक्षित प्रवास आणि सन्मानाने शिक्षण घेण्याचा हक्क हवा आहे. कारण शिक्षणाचा मार्ग चिखलातून नव्हे, तर विकासाच्या भक्कम पायावरून जायला हवा.

प्रमोद जांभुळकर
मो. 9823969097

स्वातंत्र्य म्हणजे केवळ ध्वज फडकवणे किंवा भाषणे देणे नाही; स्वातंत्र्य म्हणजे प्रत्येक मुलाला भीतीविना, अडथळ्यांविना आणि सन्मानाने शाळेत पोहोचण्याची संधी मिळणे होय. जोपर्यंत देशातील प्रत्येक विद्यार्थी सुरक्षित रस्त्याने शाळेत जाऊ शकत नाही, तोपर्यंत 'विकसित भारत' ही संकल्पना अपूर्णच राहील. आता प्रश्न फक्त एवढाच आहे, खरेच आपण स्वतंत्र आहोत, की अजूनही अनेक गावांची स्वप्ने चिखलातच अडकलेली आहेत?●●

बहुजन चळवळीचा बहादूर शिपाई : निळकंठ बहादूरे

स्मृती विशेष

आंबेडकरी चळवळीच्या इतिहासात अनेक कार्यकर्ते आपल्या कर्तृत्वाचा ठसा उमटवून जातात; मात्र काही कार्यकर्ते असे असतात की, त्यांचे संपूर्ण जीवनच चळवळीच्या विचारांना वाहिलेले असते. त्यांना पदाची अपेक्षा नसते, प्रसिद्धीची हाव नसते आणि व्यक्तिगत स्वार्थाची गणिते नसतात. विचार हेच त्यांचे जीवन आणि चळवळ हेच त्यांचे ध्येय असते. निळकंठ बहादूरे साहेब हे अशाच निष्ठावंत, समर्पित आणि ध्येयवादी कार्यकर्त्यांपैकी एक होते. त्यांच्या निधनाने केवळ एका व्यक्तीचे निधन झालेले नाही, तर फुले-शाहू-आंबेडकर आणि बहुजन चळवळीच्या तळागाळाशी जोडलेला एक निष्ठावंत सैनिक आपण गमावला आहे. त्यांच्या कार्याची आणि व्यक्तिमत्त्वाची आठवण पुढील पिढ्यांसाठी प्रेरणादायी राहील. 'बहादूर' हीच त्यांच्या निष्ठेची ओळख झाली होती. मान्यवर कांशीरामजी यांच्या बहुजन चळवळीच्या सुरुवातीच्या काळापासून निळकंठ बहादूरे साहेब त्यांच्यासोबत खांद्याला खांदा लावून काम करीत होते. त्यांच्या अफाट कार्यक्षमता, चिकाटी आणि निष्ठेमुळेच कांशीरामजी त्यांना प्रेमाने आणि आदराने 'बहादूर' असे संबोधत असत. पुढे तेच संबोधन त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाची ओळख बनले. बामसेफ, डीएस-४ आणि बहुजन समाज पार्टीच्या उभारणीच्या काळात असंख्य कार्यकर्त्यांनी आपले जीवन चळवळीला समर्पित केले. त्या अग्रगण्य निष्ठावंत कार्यकर्त्यांमध्ये बहादूरे साहेबांचे स्थान निश्चितच महत्त्वाचे होते. फुले, शाहू, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि बुद्ध यांच्या विचारांचा प्रसार समाजाच्या शेवटच्या घटकापर्यंत पोहोचवणे, हेच त्यांच्या जीवनाचे ध्येय होते. भिंतींवर विचार कोरणारा कलाकार निळकंठ बहादुरे होते. बहुजन चळवळीच्या सुरुवातीच्या काळात आजच्यासारखी प्रसारमाध्यमांची साधने उपलब्ध नव्हती. वृत्तपत्रे, दूरचित्रवाणी, डिजिटल माध्यमे किंवा सोशल मीडिया यांचा आधार नव्हता. अशा परिस्थितीत वॉल पेंटिंग हे बहुजन चळवळीच्या प्रचाराचे प्रभावी माध्यम बनवण्यात निळकंठ बहादूरे साहेबांनी मोठी भूमिका बजावली. देशाच्या विविध भागांत फिरून त्यांनी भिंतींवर बहुजन चळवळीचे संदेश रंगवले. त्यांच्या हातातील ब्रश हा केवळ रंग भरण्याचे साधन नव्हता; तो सामाजिक परिवर्तनाचा संदेशवाहक होता. डीएस-४च्या काळात त्यांनी देशभर प्रवास करून अनेक कार्यकर्त्यांना प्रशिक्षण दिले आणि चळवळीशी जोडले.

बहुजन समाज पार्टीचे निवडणूक चिन्ह असलेल्या हत्तीच्या प्रतिमेच्या प्रचारातही त्यांच्या कलात्मक योगदानाची आठवण अनेक कार्यकर्ते आजही आदराने करतात. त्यांनी चळवळीच्या दृश्य प्रचाराला एक वेगळी ओळख मिळवून दिली. पदापेक्षा विचार मोठा आहे, असे ते नेहमी म्हणायचे. पदामुळे माणूस होता, मोठा होत नाही. तर माणसाच्या कामामुळे मोठे होते. आजच्या राजकारणात पद, प्रतिष्ठा आणि व्यक्तिगत स्वार्थ यांना अनेकदा विचारांपेक्षा अधिक महत्त्व दिले जाते. मात्र निळकंठ बहादूरेसाहेब याला अपवाद होते. सुरुवातीपासून शेवटपर्यंत ते एका ध्येयाशी प्रामाणिक राहिले. त्यांना पदाची लालसा नव्हती. सत्तेच्या जवळ जाण्याची महत्त्वाकांक्षा नव्हती. त्यांना हवे होते ते केवळ चळवळीचे बळकटीकरण आणि बहुजन समाजाचे प्रबोधन. खरा ग्राउंड लेव्हल कार्यकर्ता कसा असतो, याचे जिवंत उदाहरण म्हणजे निळकंठ बहादूरे साहेब. बहुजन समाज पार्टीने सत्तेपर्यंतचा प्रवास केला, त्यामागे केवळ मोठ्या नेत्यांचे योगदान नाही; तर हजारो-लाखो अनामिक कार्यकर्त्यांच्या त्यागाचे, घामाचे आणि संघर्षाचे योगदान आहे. बहादूरे साहेब हे त्या संघर्षमय परंपरेचे प्रतिनिधी होते. 'दैनिक बहुजन सौरभ'शी जिव्हाळ्याचे नाते होते. निळकंठ बहादूरे साहेबांचे दैनिक बहुजन सौरभशी असलेले नाते हे केवळ एका वर्तमानपत्राच्या वाचकाचे नव्हते. ते या विचारपत्राचे जिव्हाळ्याचे सहकारी, भागधारक आणि सदैव उत्साह देणारे मार्गदर्शक होते.

दैनिक बहुजन सौरभ सुरू झाल्यापासून त्यांनी सातत्याने या विचारपत्राला साथ दिली. एक वाचक म्हणून त्यांनी त्याचे नियमित वाचन केलेच; पण त्यापलीकडे जाऊन या वर्तमानपत्रामागील वैचारिक भूमिका त्यांनी मनापासून स्वीकारली. जेव्हा या वर्तमानपत्राला एक वर्ष पूर्ण झाले. त्यावेळी या चळवळीतील मोजक्या काही लोकांचा सत्कार बहुजन सौरभने केला होता. त्यात नीलकंठ बहादुरे हे सुद्धा होते, अशी आठवण ॲड. डॉ. सिद्धार्थ कांबळे यांनी सांगितली. सत्कार स्वीकारताना मी एवढा मोठा नाही, असे ते लहानपण घेऊन सांगायचे. 'हे केवळ वर्तमानपत्र नाही, तर हे विचारपत्र आहे,' अशी त्यांची ठाम भावना होती. ही तळमळ त्यांनी अनेकदा बोलूनही दाखवली. ते अनेकांना दैनिक बहुजन सौरभ घेण्यास आणि वाचण्यास प्रोत्साहित करीत. वर्तमानपत्राचा प्रसार हा केवळ कागदाचा प्रसार नसून विचारांचा प्रसार आहे, याची त्यांना जाणीव होती, असे विलास गजभिये यांनी त्यांच्या आठवणींना उजाळा देत सांगितले. दैनिक बहुजन सौरभच्या निवासी संपादक संध्या राजूरकर यांच्या कार्याबद्दल निळकंठ बहादूरे साहेबांना विशेष आदर आणि कौतुक होते. प्रज्ञाशोध बुद्ध विहारात त्यांनी संध्या राजूरकर यांना वक्ता म्हणून आवर्जून बोलावले होते. त्यावेळी त्यांच्या संवादातून एक गोष्ट प्रकर्षाने जाणवत असे, फुले-शाहू-आंबेडकर चळवळीत समर्पित भावनेने काम करणारे कार्यकर्ते निर्माण झाले पाहिजेत, याची त्यांना प्रचंड तळमळ होती. त्यावेळी त्यांनी संध्या राजूरकर यांच्या सुपूर्द धनादेश केला आणि आजपासून मी या वर्तमानपत्राचा भागधारक आहे. आता माझी जबाबदारी वाढली आहे, असे बोलून दाखवले होते. संध्या राजूरकर या जबाबदारीने आणि सातत्याने काम करतात, याचे ते मनापासून कौतुक करीत. त्यांची शाबासकी, प्रोत्साहन आणि आशीर्वाद हे दैनिक बहुजन सौरभच्या पाठीशी असलेले एक मोठे नैतिक बळ होते. त्यांनी अनेक कार्यकर्त्यांना दैनिक बहुजन सौरभशी जोडले. वर्तमानपत्र वाचण्याचा, घेण्याचा आणि इतरांपर्यंत पोहोचवण्याचा आग्रह केला. त्यामुळे त्यांचे आणि दैनिक बहुजन सौरभचे नाते हे भावनिक तसेच वैचारिक होते. उत्साह, चिकाटी आणि तळमळ त्यांच्यामध्ये सतत जाणवत होती. बहादूरे साहेबांच्या व्यक्तिमत्त्वात एक विलक्षण उत्साह होता. वय वाढले तरी चळवळीची ऊर्जा कमी झाली नाही. एखाद्या नव्या कार्यकर्त्याप्रमाणे ते उत्साहाने चर्चा करीत, विचार मांडत आणि चळवळीच्या भवितव्याची चिंता व्यक्त करीत. त्यांच्या बोलण्यात आंबेडकरी विचारांची तळमळ होती. कार्यकर्त्यांच्या बदलत्या मानसिकतेबद्दल त्यांना चिंता होती. मात्र त्याचवेळी नव्या पिढीने चळवळीची धुरा स्वीकारावी, अशी त्यांची अपेक्षा होती. त्यांचे जीवन सांगते की चळवळ ही केवळ भाषणांनी उभी राहत नाही. ती त्याग, सातत्य, निष्ठा आणि प्रत्यक्ष कृतीने उभी राहते. एक सैनिक गेला; विचारांचा वारसा उरला आहे. निळकंठ बहादूरे साहेब आता आपल्यात नाहीत. त्यांच्या जाण्याने निर्माण झालेली पोकळी सहज भरून निघणारी नाही. परंतु त्यांनी आपल्या आयुष्यभर केलेले कार्य, त्यांनी घडवलेले कार्यकर्ते, त्यांनी भिंतींवर रंगवलेले विचार आणि त्यांनी दिलेली प्रेरणा हीच त्यांची खरी स्मृती आहे. आज फुले-शाहू-आंबेडकरांच्या विचारांची गरज पूर्वीपेक्षा अधिक आहे. अशा काळात बहादूरे साहेबांसारख्या निष्ठावंत कार्यकर्त्यांचे जीवन आपल्याला एक महत्त्वाचा संदेश देते, विचारांशी निष्ठा ठेवा, चळवळीशी प्रामाणिक राहा आणि पदाची अपेक्षा न करता समाजासाठी काम करा. त्यांचे जीवन म्हणजे आंबेडकरी चळवळीतील एका खऱ्या शिपायाची गाथा आहे. त्यांनी प्रसिद्धीपेक्षा कार्याला, पदापेक्षा विचारांना आणि स्वार्थापेक्षा समाजहिताला महत्त्व दिले. निळकंठ बहादूरे साहेब, आपण शरीराने आमच्यात नाहीत; पण आपल्या निष्ठेचा, समर्पणाचा आणि संघर्षाचा वारसा आंबेडकरी चळवळीतील प्रत्येक कार्यकर्त्याला प्रेरणा देत राहील. दैनिक बहुजन सौरभ परिवाराच्या वतीने या निष्ठावंत सहकाऱ्यास, जिव्हाळ्याच्या भागधारकास आणि बहुजन चळवळीच्या खऱ्या शिपायास भावपूर्ण श्रद्धांजली! निळकंठ बहादूरे यांना विनम्र अभिवादन!●●

संजय थुल
मो. 9822740096

ठेवीदारांचा पैसा आणि संथ प्रक्रिया: बदलाची वेळ आली.

सहकारी पतसंस्थांमध्ये तातडीच्या सुधारणांची गरज

सहकारी पतसंस्था या सामान्य नागरिकांना बचतीची सवय लावणे, गरजू सभासदांना कर्ज उपलब्ध करून देणे आणि आर्थिकदृष्ट्या सक्षम बनविणे या सामाजिक उद्देशाने उभ्या राहिल्या. कर्मचारी, शेतकरी, छोटे व्यावसायिक, निवृत्त कर्मचारी आणि मध्यमवर्गीय कुटुंबांसाठी या संस्था अनेक वर्षे विश्वासाची आर्थिक व्यवस्था राहिल्या आहेत. मात्र एखाद्या पतसंस्थेने ठेवीदारांना त्यांच्या बचत किंवा मुदत ठेवी परत करण्यास असमर्थता दर्शविली, तर हा विश्वास गंभीर आर्थिक संकटात बदलतो. आर्थिक गैरव्यवहार, निधीचा गैरवापर, अनधिकृत कर्जवाटप, संबंधित व्यक्तींना कर्ज, बनावट नोंदी किंवा इतर अनियमिततेचे आरोप झाले की त्याचा सर्वाधिक फटका सामान्य ठेवीदारांना बसतो. विशेषतः अशा संस्थांमध्ये पैसे ठेवणारे अनेक ठेवीदार हे मोठे गुंतवणूकदार नसतात. ज्येष्ठ नागरिक, विधवा महिला, निवृत्त कर्मचारी, पेन्शनधारक आणि मध्यमवर्गीय कुटुंबे आपल्या आयुष्यभराची बचत वैद्यकीय खर्च, मुलांचे शिक्षण, लग्न किंवा वृद्धापकाळातील आर्थिक सुरक्षिततेसाठी जमा करतात. त्यामुळे काही महिने पैसे अडकले तरी त्यांच्या दैनंदिन जीवनावर मोठा परिणाम होतो. महाराष्ट्रात सहकारी संस्थांसाठी महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, 1960 अंतर्गत चौकशी, वसुली, वाद आणि अवसायनाची तरतूद आहे. बहुराज्य सहकारी संस्थांसाठी मल्टी-स्टेट को-ऑपरेटिव्ह सोसायटीज ॲक्ट, 2002 लागू होतो. मात्र प्रत्यक्षात चौकशी, ऑडिट, पोलिस तपास, गुन्हा दाखल करणे, आरोपपत्र, सुनावणी, मालमत्ता जप्ती, विक्री, वसुली आणि अपील अशा अनेक टप्प्यांमुळे प्रक्रिया वर्षानुवर्षे चालू शकते. येथे मूलभूत प्रश्न आहे गैरव्यवहार कोणी केला याचा तपास होईलच. पण ठेवीदारांचे पैसे कधी परत मिळणार? गुन्हेगारी प्रकरणाचा अंतिम निकाल लागेपर्यंत ठेवीदारांचे पैसे अडकून राहणे ही गंभीर सामाजिक समस्या आहे. ७०-८० वर्षांच्या ज्येष्ठ नागरिकाने आपल्या आयुष्यभराची बचत परत मिळण्यासाठी दहा-पंधरा वर्षे प्रतिक्षा करणे ही केवळ आर्थिक समस्या नाही, तर मानवी वेदना आहे. काही वेळा ठेवीदाराचा मृत्यू होतो आणि त्यानंतर कुटुंबीयांना हीच लढाई पुढे चालू ठेवावी लागते. म्हणूनच सहकारी पतसंस्थांच्या आर्थिक गैरव्यवहाराच्या प्रकरणांसाठी वेळबद्ध ठेवीदार वसुली यंत्रणा निर्माण करण्याची गरज आहे. गुन्हेगारी तपास आणि ठेवीदारांच्या पैशांची वसुली शक्य तितक्या प्रमाणात समांतरपणे चालली पाहिजे. गुन्ह्याची चौकशी आणि दोषींवर कारवाई ही आवश्यक आहे. मात्र त्यासाठी निर्दोष ठेवीदारांचे पैसे अनिश्चित काळासाठी अडकून राहू नयेत. तपासात गैरव्यवहाराशी संबंधित मालमत्ता किंवा निधी आढळल्यास कायद्यानुसार तातडीने त्यावर कारवाई करून वसुली सुरू झाली पाहिजे. ठेवीदारांचे वैध दावे निश्चित करून उपलब्ध निधीचे शक्य तितक्या लवकर वितरण करण्याची व्यवस्था असावी. ज्येष्ठ नागरिक, विधवा महिला आणि गंभीर आर्थिक किंवा वैद्यकीय अडचणीत असलेल्या ठेवीदारांना प्राधान्य देण्याचाही विचार झाला पाहिजे. अशा प्रकरणांमध्ये प्राथमिक वसुली प्रक्रिया एक वर्षाच्या आत पूर्ण करण्याचे उद्दिष्ट ठेवता येईल. आरोपींना नैसर्गिक न्याय आणि कायदेशीर संरक्षण मिळालेच पाहिजे. परंतु त्याचवेळी निर्दोष ठेवीदारांना वर्षानुवर्षे आर्थिक संकटात ठेवणेही योग्य नाही. सहकारी क्षेत्रातील नागरिकांचा विश्वास टिकवण्यासाठी पारदर्शक आर्थिक अहवाल, मजबूत अंतर्गत नियंत्रण, नियमित ऑडिट, संबंधित पक्षांना दिलेल्या कर्जाची माहिती आणि आर्थिक स्थितीचे स्पष्ट प्रकटीकरण आवश्यक आहे. नियामक संस्थांनी संकट निर्माण झाल्यानंतर नव्हे, तर संकटाची सुरुवातीची चिन्हे दिसताच हस्तक्षेप करणे गरजेचे आहे. ठेवीदार हा संपूर्ण वसुली व्यवस्थेच्या केंद्रस्थानी असला पाहिजे. सहकारी संस्थेच्या प्रत्येक खात्यामागे एक सामान्य नागरिक असतो आणि त्याच्या खात्यातील रक्कम अनेकदा त्याच्या संपूर्ण आयुष्याची कमाई असते. म्हणून केंद्र व राज्य सरकार, सहकार विभाग, नियामक संस्था आणि संबंधित यंत्रणांनी एकत्रितपणे ठेवीदारांच्या पैशांच्या जलद आणि वेळबद्ध वसुलीसाठी प्रभावी कायदेशीर व्यवस्था निर्माण करण्याचा गांभीर्याने विचार करावा. तत्त्व स्पष्ट असले पाहिजे, गैरव्यवहाराची सखोल चौकशी झाली पाहिजे, दोषींना कायद्यानुसार कठोर शिक्षा झाली पाहिजे, उपलब्ध मालमत्तेतून प्रभावी वसुली झाली पाहिजे आणि निर्दोष ठेवीदारांचे कष्टाने कमावलेले पैसे अनावश्यक विलंब न करता परत मिळाले पाहिजेत. कारण ठेवीदारासाठी एक वर्षाचा विलंब कधी कधी संपूर्ण आयुष्याएवढा मोठा असतो. बँकिंग क्षेत्रात ठेवींना उपलब्ध असलेल्या विमा संरक्षणाच्या धर्तीवर सहकारी पतसंस्थांच्या ठेवीदारांसाठीही स्वतंत्र संरक्षण यंत्रणा निर्माण करण्याची गरज आहे. एखाद्या पतसंस्थेत आर्थिक गैरव्यवहार, फसवणूक किंवा गंभीर आर्थिक संकट निर्माण झाल्यास, तपास आणि अंतिम वसुलीला कितीही वेळ लागला तरी ठेवीदारांना तातडीचा आर्थिक दिलासा मिळाला पाहिजे. सरकारने अशा परिस्थितीत किमान ₹५ लाख किंवा ठेवीच्या 50टक्के ते 60टक्के रक्कम, तात्पुरत्या स्वरूपात त्वरित परत करण्यासाठी स्वतंत्र ठेवीदार संरक्षण निधी किंवा विमा योजना निर्माण करण्याचा विचार करावा. उर्वरित रकमेची वसुली संबंधित संस्था, जबाबदार पदाधिकारी आणि उपलब्ध मालमत्तेतून कायदेशीर प्रक्रियेनुसार पुढे सुरू राहू शकते. अशा प्रकारची व्यवस्था केल्यास ज्येष्ठ नागरिक, विधवा महिला, निवृत्त कर्मचारी आणि आर्थिकदृष्ट्या असुरक्षित ठेवीदारांना किमान तात्पुरता आर्थिक आधार मिळेल. गैरव्यवहाराची चौकशी आणि दोषींवर कारवाई सुरू असतानाच ठेवीदारांना अंतरिम आर्थिक दिलासा देणे बंधनकारक करण्यासाठी केंद्र व राज्य सरकारने आवश्यक कायदेशीर तरतूद करावी. यामुळे एकीकडे दोषींवरील कारवाई आणि वसुलीची प्रक्रिया सुरू राहील, तर दुसरीकडे सामान्य ठेवीदार आपल्या दैनंदिन गरजा, औषधोपचार आणि कौटुंबिक जबाबदाऱ्या पूर्ण करू शकेल. सहकारी क्षेत्रावरील नागरिकांचा विश्वास टिकवण्यासाठी अशी ठेवीदार संरक्षण आणि अंतरिम परतावा व्यवस्था ही काळाची गरज आहे.●●

भगवंतजी भगत
मो. 9423788232

“ ध्येयाचा ध्यास लाभला, म्हणजे कामाचा त्रास वाटत नाही... ”

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

सहा लाख लोकांचा बळी घेणारा बशीर अल असद

सीरिया या देशात १९६० मध्ये हाफिज अल असद व मुस्तफा तलास यांनी देशात वारंवार होणाऱ्या नेतृत्व बदल, राज्यक्रांती, प्रतिराज्यक्रांतीच्या विरोधात मोठे आंदोलन केले. सीरियात कायमस्वरूपी बाथ पक्षाचीच सत्ता कशी राहील या विषयी काम केले. त्यांच्या प्रयत्नांना १९७० मध्ये यश आले. हाफिज अल असद राष्ट्राध्यक्ष व मुस्तफा तलास संरक्षणमंत्री झाले. त्यांनी या दहा वर्षात कोणताही रक्तपात केला नाही हे विशेष. सत्तेवर आल्यानंतर त्यांनी सुन्नी व अलावी या जातीत समन्वय घडवून आणला व देशाला स्थिर ठेवण्याचा प्रयत्न केला. यात या दोघांना मोठे यश प्राप्त झाले. सलग ३० वर्षे राष्ट्राध्यक्ष असलेल्या हाफिज यांचा १० जून २००० ला मृत्यू झाल्यानंतर त्यांचा मुलगा बशर अल असद यांची १७ जुलै २००० रोजी राष्ट्राध्यक्ष म्हणून निवड होते. या वेळेस बशर यांना देशातील ९७ टक्के लोकांचा पाठिंबा असतो. बशर अल असद सत्तेवर आल्यानंतर सीरियातील लेखक, कवी, विचारवंत यांनी चालविलेल्या 'दमास्कस स्प्रिंग' या चळवळीला मोठे बळ मिळते. अनेक विचारवंत कैद्यांना सोडण्यात येते. मुस्लिम ब्रदरहुडशी संबंधित अनेक राजकीय कैद्यांना माफी दिली जाते. मेझेह नावाचा तुरुंग बंद करण्यात येतो. सुरवातीच्या काही दिवसात लोकांना खरे स्वातंत्र्य काय असते याची जाणीव होते, मात्र पुढील काही दिवसातच बशर आपली दडपशाही सुरू करतात. दमास्कस स्प्रिंग चळवळ दडपून टाकण्याकरिता अनेक विचारवंत लोकांना पुन्हा जेलमध्ये टाकतात, काहींना हद्दपार करतात, काहींना बेपत्ता करतात. राष्ट्रीय एकता आणि स्थिरताच्या नावाखाली दमास्कस स्प्रिंग चळवळवर बंदी आणतात. बशर अल स्वतःला धर्मनिरपेक्ष म्हणून जाहीर करत असत. मात्र देशात नेहमी धार्मिक असंतोष राहील असे काम करीत असत. यामुळे सुन्नी व अलवि समाजात नेहमी संघर्ष होत गेला, राजकीय विरोधकांना अटक करणे, फाशीची तात्काळ अंमलबजावणी करणे, वांशिक अल्पसंख्य असलेल्या समाजात असुरक्षितता निर्माण करणे अशी काही धोरणे राबवून त्यांनी हुकूमशाही निर्माण करण्याचा प्रयत्न केला. देशात अलवी समाजाचे मोठे प्राबल्य निर्माण करून या समाजाची दहशत वाढविली. बशर यांचे 'सामाजिक बाजार अर्थव्यवस्था' हे धोरण भ्रष्टाचाराचे प्रतिक बनले. या धोरणाचा फायदा निवडक लोकांना झाला व देशात मोठी आर्थिक दरी निर्माण झाली. बशर यांच्या धोरणांनी देशात अशांतता निर्माण झाली. त्यांच्या विरोधात आंदोलन होत गेले. मात्र ते त्यांनी प्रत्येक वेळेस मोडीत काढले. बशर यांच्या विरोधात २६ जानेवारी २०११ रोजी राजकीय सुधारणा करण्यात यावी, नागरी हक्कांची पुनर्स्थापना करण्यात यावी, १९६३पासून देशात लागू असलेली आणीबाणी रद्द करण्यात यावी, या व इतर मागण्यांसाठी मोठे आंदोलन केले गेले. ४ फेब्रुवारी रोजी संपूर्ण सीरिया मध्ये 'संतापाचा दिवस' म्हणून पाळला गेला. यास देशभरातून मोठा प्रतिसाद मिळाला. १८ मार्च रोजी बशर सरकार विरुद्ध देशभरात निदर्शने करण्यात आली. याप्रसंगी बशर सैनिकांतर्फे निदर्शकांवर हिंसक कारवाई करण्यात आली. रासायनिक शस्त्रांचा वापर करण्यात आला. या आंदोलनाचे जगभरात पडसाद उमटले. अमेरिकेने २०११ मध्ये बशर सरकार विरूद्ध मोठे निर्बंध लादले. १८ मे

२०११ रोजी अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष बराक ओबामांनी बशर अल असद व अन्य ६ वरिष्ठ नेत्यांना पद सोडण्याचा सल्ला दिला. २३ मे २०११ रोजी युरोपने असद यांच्या प्रवेशावर बंदी घातली व त्यांची संपत्ती गोठविण्याची शिफारस केली. २४ मे २०११ रोजी कॅनडा सरकारने बशर यांच्यावर अनेक निर्बंध लादले. या व इतर देशांच्या कठोर भूमिकेमुळे बशर एकाकी पडले, मात्र त्यांची पाठराखण रशिया व इराण या देशांनी केली. त्यांना लष्करी मदत दिली. या दोन देशांच्या मदतीने बशर यांची ताकत वाढली व त्यांनी आपली दडपशाही अधिक मजबूत केली. देशातील आंदोलन चिरडून टाकण्यात त्यांना यश आले. असे असले तरी ज्या मुस्तफा तलास यांच्या पाठबळामुळे बशर व त्यांचे वडील राष्ट्राध्यक्ष झाले त्या तलास कुटुंबाने बशर यांची साथ सोडली व ते विरोधकांसोबत काम करू लागले. २०११ पासून सीरियात यादवी युद्धास सूरवात झाली. या यादवित बशर अतिशय क्रूरपणे वागत गेले. त्यांच्या कार्यपद्धतीवर २०१३ मध्ये संयुक्त राष्ट्र संघाच्या मानवाधिकार उच्यायुक्ताने नाराजी प्रकट केली. त्यांनी एक अहवाल प्रसिद्ध करून बशर मानवाधिकाराचे कसे उल्लंघन करीत आहेत हे स्पष्ट केले. या अहवालाने बशर यांचा सर्वत्र निषेध केला गेला. असे असले तरी २०१३ मध्ये इराणने व २०१५ मध्ये रशियाने पुन्हा लष्करी मदत करून बशर यांची बाजू घेतली. या देशांच्या साहाय्याने बशर यांनी २०२१ पर्यंत पुन्हा आपली पकड मजबूत केली. असे असले तरी देशातील यादवी ही थंड होत नव्हती. बशर यांच्या दमनकारी कार्यपद्धतीने देशाचे मोठे नुकसान होत गेले. फ्रीडम हाऊसने बशर यांच्या राजवटीस 'सर्वात वाईटपैकी सर्वात वाईट' म्हणून संबोधले. २०२४ मध्ये बंडखोर सैनिक दमास्कवर सर्वशक्तीनिशी चाल करून गेले व ८ डिसेंबर २०२४ ला त्यांनी विजय मिळविला. २४ वर्षांची बशर यांची सत्ता संपुष्टात आली. तेंव्हा बशर व त्यांचे काही साथीदार रशियात पळून गेले. रशियाने त्यांना तिथे आश्रय दिला. सीरियात बशर अल असद यांनी त्यांचीच सत्ता कायम राहावी म्हणून देशात जी काही क्रूर कारवाई केली त्या कारवाईत दि. २६ जानेवारी २०११ ते ८ डिसेंबर २०२४ पर्यंत सुमारे सहा लाख लोकांचा त्यांनी बळी घेतला. एवढ्या मोठ्या प्रमाणात लोक मारले जात असतांना सुद्धा रशिया, इराण बशर यांची पाठराखण करत होते. बशर यांची सत्ता उलथवून मोहम्मद अल बशीर यांनी सत्ता हस्तगत केली. २०१७ मध्ये बशर अल असद यांनी दारा येथील नागरी वस्तीवर बॉंब वर्षाव केला म्हणून फ्रान्स देशाने २०२५ मध्ये बशर यांच्या अटकेचे वॉरंट काढले. याचवर्षी सीरियातील एका न्यायालयाने बशर यांच्या विरुद्ध १) पूर्वनियोजित पद्धतीने हत्या घडवून आणणे, २) लोकांचा मृत्यू होऊ शकेल इतपत त्यास मारण्याचा आदेश देणे, ३) नागरी स्वातंत्र्याची पायमल्ली करणे या आरोपाखाली अटक करण्यात यावी म्हणून अटक वॉरंट काढले. फ्रांसने व सीरियाने काढलेले अटक वॉरंट इंटरपोलद्वारे प्रसिद्ध करण्यात आले.

जयसिंग वाघ
मो.9881928881

सीरियातील एका न्यायालयात बशर अल असद व इतरांविरुद्ध खटला चालविला गेला त्यात दि. ११ ऑगस्ट २०२६ रोजी बशर अल असद, माहेर अल असद, आतिफ नजीब यांना सीरियातील १४ वर्षांच्या यादवी युद्धात मानवता विरुद्ध केलेले गुन्हे, मानवांची हत्या केली, युद्ध विषयक गुन्हे केले म्हणून फाशीची शिक्षा जाहीर केली. बशर हे सध्या रशियात अतिशय सुखात राहत आहेत. त्यांना रशियातून सीरियात आणणे तसे सोपे नाही व सध्याचे राष्ट्राध्यक्ष मोहम्मद अल बशीर त्याबाबत ठोस कारवाई करतील असे आजचे चित्र नाही तेंव्हा बशर यांना खरेच फाशी दिली जाईल का? हे काळच ठरविल.●●

शोधापेक्षा घडविण्याची वृत्ती

अनंतायन

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

तलाशने की नही, तराशने की कोशिश रिएगा, क्योंकि तलाशेंगे तो खामियां नजर आएंगी और तराशेंगे तो खूबियां नजर आएंगी !! आपण आपल्या आयुष्यात अनेकदा माणसं, नाती, परिस्थिती आणि स्वतःलाही सतत तपासत असतो. त्या तपासण्यामध्ये नकळत आपण चांगुलपणापेक्षा उणिवाच अधिक शोधत राहतो. कारण दोष शोधणे फार सोपे असते. एखाद्या शुभ्र कागदावरचा छोटासा डाग लगेच दिसतो; पण त्या शुभ्रतेचे सौंदर्य अनेकदा आपल्या नजरेत भरत नाही. जरा विचार करा... शिल्पकार जेव्हा एका दगडासमोर उभा राहतो, तेव्हा तो त्या दगडातील भेगा मोजत बसत नाही. त्याला त्या दगडामध्ये दडलेली सुंदर मूर्ती दिसते. मग छिन्नी-हातोड्याच्या प्रत्येक घावातून तो त्या मूर्तीला आकार देत जातो. म्हणूनच शोधण्यापेक्षा घडविण्याची वृत्ती अधिक मोठी ठरते. माणसांचंही तसंच असतं. प्रत्येक व्यक्तीमध्ये काही ना काही कमतरता असतेच. परंतु त्याच व्यक्तीमध्ये अनेक गुणही दडलेले असतात. आपण जर केवळ चुका मोजत राहिलो, तर आपल्याला नाती तुटताना दिसतील. पण जर प्रेमाने, विश्वासाने आणि संयमाने त्या व्यक्तीला घडविण्याचा प्रयत्न केला, तर त्याच नात्यातून आनंद, आपुलकी आणि विश्वासाची सुंदर फुले उमलतील. हे तत्त्व फक्त इतरांसाठीच नाही, तर स्वतःसाठीही तितकेच महत्त्वाचे आहे. आपल्या चुका पाहून निराश होण्यापेक्षा त्या सुधारण्याची तयारी ठेवली, तर प्रत्येक दिवस आपल्याला कालपेक्षा अधिक समृद्ध बनवतो. जीवन म्हणजे परिपूर्ण होण्याचा प्रवास नाही; तर सतत स्वतःला अधिक सुंदर घडवत राहण्याची प्रक्रिया आहे. म्हणून आजपासून एक छोटासा संकल्प करूया. कोणामध्ये दोष शोधण्यापूर्वी त्याच्यातील एक तरी गुण पाहूया. टीका करण्यापेक्षा प्रोत्साहन देऊया. नकारात्मकतेपेक्षा सकारात्मकतेला स्थान देऊया. कारण जे शोधतात त्यांना उणिवा सापडतात; पण जे घडवतात, त्यांना माणसांमधील देवत्व दिसते. आणि शेवटी, जग बदलण्याचा सर्वात सुंदर मार्ग म्हणजे लोकांना दोषी ठरविणे नव्हे, तर त्यांच्यातील सुप्त गुणांना प्रेमाने, विश्वासाने आणि योग्य मार्गदर्शनाने उजाळा देणे होय.●●

भद्रा संघर्षातून अरहंत पदापर्यंतचा प्रवास

राजगृहातील एका धनाढ्य गृहस्थाची भद्रा नावाची सुंदर व गुणसंपन्न कन्या होती. एके दिवशी ती महालाच्या खिडकीत उभी असताना तिला रस्त्यावरून मोठा जनसमुदाय जाताना दिसला. त्या समूहाने एका सुंदर तरुणाला बंदी बनवले होते. तो राजपुरोहिताच्या पुजाऱ्याचा सुत्थक नावाचा मुलगा होता. त्याच्यावर चोरीचा आरोप सिद्ध झाल्यामुळे राजाने त्याला देहदंडाची शिक्षा सुनावली होती. त्या तरुणाचे सौंदर्य पाहून भद्रा त्याच्याकडे आकर्षित झाली. ती त्याच्या प्रेमात इतकी आकंठ बुडाली की रात्रंदिवस त्याचाच विचार करू लागली. मैत्रिणींनी आणि तिच्या वडिलांनी तिला समजावले की, “हा मुलगा गुन्हेगार आहे, त्याच्यापासून दूर राहा.” परंतु भद्रावर त्याचा काहीही परिणाम झाला नाही. शेवटी तिच्या पित्याने तिच्या इच्छेचा स्वीकार केला. त्यांनी राजकर्मचाऱ्यांना मोठे धन देऊन सुत्थकची सुटका करून घेतली आणि रत्न, जवाहिरे व मौल्यवान आभूषणांनी भद्राला सजवून तिचा विवाह सुत्थकाशी करून दिला. विवाहानंतर भद्रा पतीवर अत्यंत प्रेम करू लागली. सुत्थक एखादी इच्छा व्यक्त करीताच ती प्रेमापोटी ती पूर्ण करण्याचा प्रयत्न करीत असे. भद्रा पूर्णपणे आपल्या ताब्यात आहे, हे सुत्थकच्या लक्षात आले. एके दिवशी त्याने सांगितले की, “मी पूर्वी पर्वतावरील देवीला नवस केला होता. मी मुक्त झालो तर तिची पूजा करीन, असे वचन दिले होते. आता आपण ते वचन पूर्ण केले पाहिजे.” भद्राने पूजेची सर्व तयारी केली. ती दागिने घालून मैत्रीण नंदा व एका दासीसह सुत्थकच्या मागे पर्वताकडे निघाली. पर्वताजवळ पोहोचल्यावर सुत्थकने भद्राला पूजेचे ताट स्वतःच्या हातात घेण्यास सांगितले आणि नंदा व दासीला परत पाठवले. भद्राला हे आवडले नाही, तरी तिने पतीच्या इच्छेचा मान ठेवला. पर्वताच्या

शिखरावर पोहोचल्यानंतर सुत्थकने आपला खरा हेतू सांगितला. तो म्हणाला, “तुला माहीत होते की मी चोर आहे. तरी तू मला मुक्त करून घेतलेस आणि माझ्याशी विवाह केलास. आज तुला त्याची किंमत मोजावी लागेल.” भद्राला सुत्थक आपला जीव घेणार असल्याचे समजले. मात्र तिने घाबरून न जाता प्रसंगावधान राखले. ती शांतपणे म्हणाली, “अंतसमयी माझी एक शेवटची इच्छा पूर्ण करा. मला शेवटच्या वेळी आपल्या बाहुपाशात घ्या.” सुत्थक तिच्याजवळ आला. त्याने तिला आलिंगन देण्याचा प्रयत्न करताच भद्राने त्याला जोराचा धक्का दिला. तो पर्वतावरून खाली कोसळला आणि त्याचा अंत झाला. अशा प्रकारे भद्राने प्रसंगावधान राखून स्वतःचा जीव वाचवला. त्यानंतर भद्रा एकटीच निर्जन पर्वतावर उभी राहिली. घरी परतल्यावर काय सांगायचे, या विचाराने ती व्याकूळ झाली. शेवटी ती भटकत एका आश्रमात पोहोचली आणि तिने संन्यासाचा मार्ग स्वीकारला. त्या काळातील जैन परंपरेनुसार तिच्या डोक्यावरील केस एक-एक करून उपटण्यात आले. त्यामुळे तिला ‘केशवलुचना’ असे म्हटले जाऊ लागले. दीक्षा घेतल्यानंतर ती गावोगावी फिरून आपल्या विचारांचा व शास्त्रांचा प्रचार करू लागली. गावाच्या वेशीवर पोहोचल्यावर ती हातातील झाडाची फांदी जमिनीत रोवत असे आणि आव्हान देत असे की, “ही फांदी जो कोणी उपटेल, त्याने माझ्यासोबत शास्त्रार्थ करावा. जो पराभूत होईल, त्याने विजेत्याचे शिष्यत्व स्वीकारावे.” अशाप्रकारे भद्राने अनेक विद्वानांशी शास्त्रार्थ केला आणि अनेकांना पराभूत केले. एकदा तिची भेट भगवान बुद्धांचे प्रमुख शिष्य सारिपुत्त यांच्याशी झाली. भद्राने सारिपुत्तांना अनेक प्रश्न विचारले. त्यांनी तिच्या प्रत्येक प्रश्नाचे समाधानकारक उत्तर दिले. त्यानंतर सारिपुत्तांनी तिला काही प्रश्न विचारले; मात्र त्यांची उत्तरे भद्राला देता आली नाहीत. सारिपुत्तांनी स्वतःच त्या प्रश्नांची उत्तरे दिली. सारिपुत्तांच्या प्रज्ञेने आणि वाणीने भद्रा प्रभावित झाली. ती त्यांच्या शरण जाण्यास तयार झाली. तेव्हा सारिपुत्त म्हणाले, “शुभे भद्रे, तू माझ्या शरण येऊ नकोस. ही प्रज्ञा मला स्वतःहून प्राप्त झालेली नाही. ती मला महाकारुणिक तथागत भगवान बुद्धांकडून प्राप्त झाली आहे. त्यामुळे तू भगवान बुद्धांच्या शरण जा आणि त्यांच्या धम्माचा स्वीकार कर.” सारिपुत्तांच्या या शब्दांचा भद्राच्या मनावर खोल परिणाम झाला. ती भगवान बुद्धांकडे गेली, त्यांना वंदन केले आणि परिव्रज्या स्वीकारून भिक्खुणी संघात प्रवेश केला. यानंतर भद्राने मनापासून साधना केली. ती धम्माचा प्रचार व प्रसार करू लागली. मगध, कोशल, काशी, वज्जी आणि अंग या विशाल प्रदेशात तिने धम्माचा प्रचार केला. सततच्या साधनेमुळे आणि प्रज्ञेच्या विकासामुळे तिने अरहंत पद प्राप्त केले. भद्राच्या गत आयुष्यात अनेक चुका झाल्या होत्या; परंतु तिने त्या मागे सोडून धम्माच्या मार्गावर आपले जीवन समर्पित केले. अशा प्रकारे तिचा जीवनप्रवास मोहातून प्रज्ञेकडे, दुःखातून मुक्तीकडे आणि संघर्षातून अरहंत पदाकडे जाणारा ठरला. तिने भूतकाळातील चुकांपासून मुक्ती मिळवून आपले जीवन खऱ्या अर्थाने सफल केले.●●

डॉ. सदाशिव चंद्रिकापुरे
मो.9422310723

हत्तींचा शाही पोशाखकार किशनचंद थंडानी

श्रीलंकेत ‘ऐसाला पेराहारा’ महोत्सवात दरवर्षी बुद्धांच्या दंताची हत्तीवरून धम्मयात्रा काढली जाते. या धम्मयात्रेत सहभागी होणाऱ्या हत्तींसाठी आकर्षक पोशाख तयार करणाऱ्या किशनचंद थंडानी यांच्या कार्याचे स्मरण करूया. या महापर्वाची सुरवात आज, १८ ऑगस्टपासून होत आहे त्यानिमित्ताने...

ऐसाला पेराहारा हा श्रीलंकेत दरवर्षी आयोजित केला जाणारा भव्य बौद्ध महोत्सव आहे. या महोत्सवाचे विशेष आकर्षण म्हणजे तथागत बुद्धांच्या पवित्र दंत अवशेषाची हत्तीवरून विशाल धम्मयात्रा. रंगीबेरंगी वेशभूषेने सजविलेले हत्ती या मिरवणुकीत सहभागी होतात. उत्सवाचे पहिले पाच दिवस कँडीच्या बौद्ध विहाराबाहेर नृत्य, गायन आणि ढोल-ताशांच्या गजरात साजरे केले जातात. सहाव्या दिवशी दंत महाविहाराकडे धम्मयात्रा निघते. एक मोठा हत्ती बुद्धांचा दंत अवशेष असलेली सोन्याची पेटी खांद्यावर वाहून नेतो. त्याच्या मागे नर्तक, ढोलवादक, संगीतकार आणि ध्वजवाहक असतात. हा ऐतिहासिक सोहळा पाहण्यासाठी जगभरातून लाखो पर्यटक आणि अनुयायी कँडी येथे येतात. बौद्ध धम्मात सुरुवातीपासूनच हत्तीला विशेष आदराचे स्थान आहे. राजकुमार सिद्धार्थ गौतम यांच्या जीवनातील प्रसंग तसेच अनेक जातक कथांमध्ये हत्तींचा उल्लेख आढळतो. श्रीलंकेतील धम्मयात्रा आणि उत्सवांमध्ये हत्तींच्या वापराची सुरुवात राजा देवानंपियतिस्स यांच्या कारकिर्दीत पूज्य अरहत महिंद थेरांनी केली, अशी परंपरा सांगितली जाते. धम्मयात्रेत हत्तींचा वापर १८व्या शतकात सुरू झाला, अशीही मौखिक परंपरा आहे. या धम्मयात्रेत सहभागी होणाऱ्या हत्तींसाठी खास आकर्षक पोशाख तयार करणारे किशनचंद थंडानी यांची गौरवगाथा मोठी रंजक आहे. त्यांनी सुमारे ५० वर्षे हत्तींचे पोशाख शिवले. या महोत्सवातील हत्तींच्या पोशाखांचे ते अधिकृत शिंपी मानले जात. १९६०च्या दशकाच्या सुरुवातीला त्यांनी या व्यवसायात पाऊल ठेवले आणि २०२० पर्यंत तीन हजारांहून अधिक हत्तींचे पोशाख तयार केले. हत्तींचे माप घेऊन पारंपरिक कँडियन नक्षीकाम असलेला सहा भागांचा पोशाख तयार करण्यासाठी ते पन्नास मीटरहून अधिक कापड, पॅडिंग, अस्तर, मणी आणि चकचकीत टिकल्या वापरत. या वेशभूषेचे वजन सुमारे शंभर किलो असे. पोशाखाची किंमत ७५ हजार ते २ लाख रुपयांपर्यंत असे. थंडानी यांच्यासमवेत सुमारे ५० महिला कारागीर काम करीत आणि वर्षाला तीन डझनहून अधिक हत्तींचे पोशाख

तयार केले जात. पूर्वी हत्तीच्या कपाळावर व सोंडेवर ‘नेत्तिमालय’ नावाचे आवरण घातले जाई. शरीरावर जुनी चादर पांघरून ती दोरांनी बांधली जात असे. १९६४ मध्ये थंडानी यांनी हत्तींसाठी कोटासारखी वेशभूषा विकसित केली. ती बसवण्यासाठी त्रासदायक दोरांची गरज भासत नसे. त्यांनी तयार केलेला पहिला शाही हत्ती पोशाख कँडी येथील पवित्र ‘टेम्पल ऑफ द टूथ’ला श्रद्धेने अर्पण केला. थंडानी यांचे वडील मोटुमल थंडानी हे वयाच्या १९व्या वर्षी भारतातील हैदराबादहून श्रीलंकेतील कँडी येथे स्थायिक झाले. त्यांनी ‘चंद्र डाय वर्क्स’ नावाची संस्था स्थापन केली. त्यांना सोळा मुले होती आणि किशनचंद हे तेरावे पुत्ररत्न होते. पुढे ते वडिलांचे वारसदार बनले. कँडीच्या ‘सेंट सिल्वेस्टर्स कॉलेज’मध्ये किशनचंद यांनी शिक्षण घेतले. १९७३ मध्ये त्यांनी मुंबईतील रीता यांच्याशी विवाह केला. जन्माने उच्चवर्णीय असूनही त्यांना बौद्ध धम्माबद्दल तीव्र ओढ आणि अपार प्रेम व मैत्रीभावना होती. लहानपणी वडिलांच्या दुकानासमोरून जाणारी बुद्ध दंत महोत्सवाची धम्मयात्रा पाहताना हत्तींच्या पोशाखातील साधेपणा त्यांच्या लक्षात आला. नर्तक, ढोलवादक आणि सरंजामी सरदारांच्या तेजस्वी पोशाखांच्या तुलनेत हत्तींचा पोशाख फिका वाटत असे. या अनुभवाने तरुण किशनचंद प्रेरित झाले. वडिलांचा कपड्यांचा व्यवसाय ताब्यात घेतल्यानंतर त्यांनी माणसांऐवजी हत्तींना आपले ग्राहक बनवले. पोशाखात सिक्विन्सची चमक वापरणारे ते पहिले शिंपी होते. त्यांनी कोटासारखी रचना तयार केली. सहजपणे घालता येणाऱ्या या पोशाखात सोंडेवरील ‘नेत्तिमालय’, कान झाकणारे दोन ‘कान पेठी’ आणि पाठीवर टाकलेला मोठा ‘पिता-वेस्मा’ असे भाग असतात. एक पोशाख तयार करण्यासाठी कारागिरांना सुमारे दोन महिने लागत. पेराहेरामधील मुख्य हत्तीला गावकरी अत्यंत भाग्यवान मानतात. त्याला राजेशाही वैभव देण्यासाठी जाड गादीचा पोशाख घालावा लागतो. उष्ण वातावरणात आणि मशालींच्या प्रकाशात हा पोशाख हत्तीसाठी त्रासदायक ठरू शकतो. त्यामुळे पोशाख तयार करताना कापड, मऊ अस्तर, फोम रबर आणि मखमली अस्तर अशा अनेक थरांचा वापर केला जात असे. बौद्ध अनुयायी के. मीगाहकुंबुरा यांच्या मते, हत्तींना सजवण्याची परंपरा प्राचीन भारताशी संबंधित आहे. भारतातून पवित्र बोधिवृक्ष श्रीलंकेत आणण्यात आला, त्या उत्सवाच्या वर्णनात सजवलेल्या हत्तींचा उल्लेख आढळतो. धम्मयात्रेसाठी तंदुरुस्त व निरोगी हत्तींची निवड करण्याची जबाबदारी पशुवैद्यक आणि हत्ती तज्ज्ञ प्रा. अशोक डंगेला यांच्यावर होती. पाळीव हत्तींची संख्या कमी होत असल्याबद्दल त्यांनी चिंता व्यक्त केली होती. धार्मिक मिरवणुकांमध्ये हत्तींचे महत्त्व कायम ठेवायचे असेल तर त्यांच्या संवर्धनासाठी उपाययोजना करणे आवश्यक असल्याचे त्यांनी नमूद केले. ‘मी माझा शेवटचा श्वास इथेच घेईन’, असे किशनचंद थंडानी यांनी ३० जुलै २०१६ रोजी ‘द आयलंड’ या वर्तमानपत्राला दिलेल्या मुलाखतीत म्हटले होते. त्यांच्या इच्छेप्रमाणेच घडलेही तसेच. निसर्गरम्य वृक्षलतांनी वेढलेल्या कँडी शहरातच या महान तपस्वीचे, अनुपम बौद्ध साधकाचे आणि हत्तीप्रेमी आदरणीय किशनचंद थंडानी यांचे वयाच्या ८१व्या वर्षी एप्रिल २०२० मध्ये परिनिर्वाण झाले. जेव्हा जेव्हा श्रीलंकेत बुद्ध दंत महोत्सव साजरा केला जाईल, पोरके झालेल्या हत्तींचा देह रंगीबेरंगी पोशाखाने सुशोभित केला जाईल तेव्हा तेव्हा किशनचंद थंडानी यांची आठवण येत राहील... पावन स्मृतीला कोटी कोटी अभिवादन...●●

मिलिंद मानकर
मो. 8177866397

सत्ता-वर्चस्वाच्या अंतर्गत संघर्षाने देश कुठे जाणार?

दिल्लीतील जंतरमंतरवरील विद्यार्थी आंदोलनाने शिक्षण व्यवस्था, NEET परीक्षेतील कथित गैरप्रकार आणि शिक्षणमंत्र्यांच्या राजीनाम्याचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आणला. सुरुवातीला या आंदोलनाकडे सरकार, विरोधक, प्रसारमाध्यमे आणि राजकीय नेतृत्वाने फारसे गांभीर्याने पाहिले नाही. पोस्टरबाजी, मोठ्या जाहिराती किंवा राजकीय पक्षांच्या यंत्रणेचा आधार न घेता तरुणांनी सोशल मीडियाच्या माध्यमातून स्वतःच आंदोलनाचा प्रचार केला.

प्रत्येक सहभागीला काही ना काही जबाबदारी देण्यात आली. कुणी वक्ता, कुणी घोषणाबाजी करणारा, तर कुणी स्वच्छता, सुरक्षा आणि व्यवस्थापनाची जबाबदारी स्वीकारली. मोबाईल हेच त्यांचे माध्यम आणि तरुणाई हेच त्यांचे संघटन बनले. हळूहळू आंदोलनाचा विस्तार वाढत गेला. सरकारविरोधातील असंतोषाला दिशा मिळू लागली. मात्र, या आंदोलनाइतकीच महत्त्वाची बाब म्हणजे सत्ताधारी व्यवस्थेतील अंतर्गत अस्वस्थता. प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी आणि गृहमंत्री अमित शहा यांनी गेल्या काही वर्षांत पक्षसंघटनेवर मजबूत नियंत्रण निर्माण केल्याची चर्चा आहे. त्यामुळे राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ आणि भाजपमधील पारंपरिक संबंधांमध्ये ताण निर्माण झाल्याचे राजकीय वर्तुळात बोलले जात आहे. भाजपच्या निर्णयप्रक्रियेत संघनिष्ठ नेत्यांची भूमिका कमी होत असल्याची भावना संघाच्या काही घटकांमध्ये निर्माण झाली, असा दावा केला जातो. पक्षातील महत्त्वाच्या नियुक्त्या, मंत्रिमंडळातील फेरबदल आणि राजकीय निर्णयांमध्ये केंद्रीकरण वाढल्यामुळे असंतोष वाढल्याचेही बोलले जाते. मात्र, या सर्व दाव्यांची स्वतंत्र पुष्टी होणे आवश्यक आहे. याच पार्श्वभूमीवर विद्यार्थी आंदोलनाकडे पाहिले तर काही प्रश्न अधिक गंभीर वाटतात. सरकारमधील विविध नेत्यांच्या आंदोलनावरील प्रतिक्रियांमध्ये एकवाक्यता दिसली नाही, अशी टीका झाली. एका बाजूला आंदोलनाला कमी लेखण्याचा प्रयत्न झाला, तर दुसरीकडे तरुणांचा आवाज ऐकण्याची आवश्यकता व्यक्त करण्यात आली. त्यामुळे सत्तेच्या अंतर्गत पातळीवरही या आंदोलनाचा राजकीय परिणाम होत असल्याची चर्चा सुरू झाली. सोनम वांगचूक यांच्या उपोषणामुळे या आंदोलनाला भावनिक आणि राष्ट्रीय स्वरूप मिळाले, असे चित्र निर्माण झाले. त्यांच्या प्रकृतीबाबत चिंता व्यक्त होत असताना विविध क्षेत्रांतील व्यक्तींनी त्यांना पाठिंबा दिला. त्यांना पोलिसांनी रुग्णालयात हलविल्याच्या घटनाक्रमामुळे सरकारविरोधातील संताप आणखी वाढल्याचा दावा करण्यात आला. त्यानंतर दिल्लीतील विद्यापीठांमधील विद्यार्थी आणि देशभरातून आलेले तरुण आंदोलनात सहभागी झाल्याचे सांगितले गेले. याठिकाणी सर्वात महत्त्वाचा प्रश्न उपस्थित होतो, एवढ्या मोठ्या संख्येने तरुण दिल्लीमध्ये कसे पोहोचले आणि प्रशासनाला त्याची पूर्वकल्पना कितपत होती? गुप्तचर यंत्रणांनी आंदोलनाची संख्या कमी दाखविली का? पोलिस बंदोबस्त अपुरा ठेवण्यामागे प्रशासनाची चूक होती की काही वेगळे राजकीय गणित? हे प्रश्न गंभीर असून त्यांची निष्पक्ष चौकशी झाली पाहिजे. आंदोलनादरम्यान विविध नेत्यांना एका विशिष्ट परिसरात मर्यादित करण्यात आले, पोलिसांची कडेकोट नजर होती आणि काही मार्ग बंद करण्यात आले, असे आरोप झाले. दुसरीकडे अनेक ठिकाणी तरुणांची गर्दी वाढत गेली. काही ठिकाणी पोलिसांकडून लाठीचार्ज झाल्याच्या बातम्यांनी वातावरण आणखी तापले. आंदोलनाचे नेतृत्व एका ठिकाणी असताना इतर भागांत अचानक मोठ्या प्रमाणात जमाव कसा निर्माण झाला, हा प्रश्नही उपस्थित करण्यात आला. यातून पुढे एक गंभीर राजकीय शक्यता मांडली जात आहे, सत्ताधारी पक्ष आणि संघ परिवारातील अंतर्गत मतभेदांचा उपयोग विद्यार्थी आंदोलनासाठी झाला का? संसद परिसराच्याजवळ मोठी गर्दी पोहोचणे, विशिष्ट प्रकारच्या घोषणा होणे आणि त्यानंतर संघाकडून तरुणांचा आवाज ऐकण्याची भूमिका मांडली जाणे, या घटनांचा परस्परसंबंध आहे का? हे प्रश्न सध्या आरोप आणि राजकीय विश्लेषणाच्या पातळीवर आहेत; त्यांना सत्य मानण्यापूर्वी ठोस पुरावे आवश्यक आहेत. जर खरोखरच सत्ताधारी व्यवस्थेतील अंतर्गत संघर्षासाठी विद्यार्थ्यांच्या आंदोलनाचा वापर झाला असेल, तर ही लोकशाहीसाठी अत्यंत चिंताजनक बाब ठरेल. कारण विद्यार्थ्यांचे प्रश्न हे कोणत्याही पक्षाच्या सत्तासंघर्षाचे साधन होऊ नयेत. NEET मधील कथित गैरप्रकार, शिक्षणातील असमानता, बेरोजगारी आणि परीक्षेतील पारदर्शकता हे तरुणांच्या जीवनाशी निगडित प्रश्न आहेत. त्यांना राजकीय डावपेचांमध्ये अडकवणे म्हणजे त्यांच्या भवितव्याशी खेळणे होय. विरोधी पक्षांनीही या परिस्थितीत सावध भूमिका घेण्याची गरज आहे. सरकारविरोधातील प्रत्येक आंदोलनाला सत्ता उलथविण्याचा कट मानणे चुकीचे आहे; त्याचप्रमाणे प्रत्येक आंदोलनामागे एखाद्या सत्ताकेंद्राचा हात आहे असे गृहीत धरणेही तितकेच धोकादायक आहे. लोकशाहीमध्ये प्रश्न विचारण्याचा, आंदोलन करण्याचा आणि सरकारवर दबाव आणण्याचा अधिकार नागरिकांना आहे. आज खरी गरज आहे ती आरोप-प्रत्यारोपांपेक्षा सत्य बाहेर आणण्याची. जंतरमंतरवरील आंदोलनाचा संपूर्ण घटनाक्रम, पोलिसांची भूमिका, गुप्तचर अहवाल, प्रशासनाची तयारी, राजकीय नेत्यांच्या हालचाली आणि आंदोलनाच्या आर्थिक-संघटनात्मक स्रोतांची निष्पक्ष चौकशी झाली पाहिजे. सत्ता कोणाचीही असो; लोकशाहीपेक्षा मोठे कोणतेही सत्ताकेंद्र नसते. भाजप, संघ, विरोधक किंवा कोणतीही राजकीय शक्ती, सर्वांनी हे लक्षात ठेवले पाहिजे की तरुणांच्या असंतोषाला राजकीय हत्यार बनवण्याचा प्रयत्न अखेर लोकशाही व्यवस्थेलाच कमकुवत करतो. देशाला एकहाती सत्ता नको, तसेच पडद्यामागील सत्ता संघर्षही नको. देशाला हवी आहे ती पारदर्शक सत्ता, जबाबदार विरोधक आणि प्रश्न विचारणारी निर्भय तरुणाई. अन्यथा सत्तेच्या वर्चस्वासाठी सुरू झालेला अंतर्गत संघर्ष उद्या संपूर्ण देशाच्या लोकशाही भविष्याला कुठे नेईल, याचे उत्तर देणे कठीण होईल.●●

-पवन भगत

धर्मांतर : संघर्ष श्रद्धेचा की सामाजिक न्यायाचा?

भारतात धर्मांतराचा विषय अधूनमधून चर्चेत येत असतो. प्रत्येकवेळी हा प्रश्न केवळ धर्मापुरता मर्यादित राहत नाही, तर तो राजकारण, समाजकारण, मानवी हक्क, संविधान आणि वैयक्तिक स्वातंत्र्य या सर्वांशी जोडला जातो. त्यामुळे या विषयाकडे भावनिक प्रतिक्रियेपेक्षा तर्क, इतिहास आणि घटनात्मक मूल्यांच्या दृष्टीने पाहणे अधिक आवश्यक ठरते.

धर्मांतराबाबत समाजात दोन टोकाच्या भूमिका दिसून येतात. एक बाजू धर्मांतराला संस्कृतीवरील आघात मानते, तर दुसरी बाजू तो व्यक्तीच्या मूलभूत स्वातंत्र्याचा भाग असल्याचे सांगते. वस्तु:स्थिती मात्र या दोन्ही टोकांच्या मधोमध आहे. जबरदस्ती, फसवणूक, धमकी किंवा आर्थिक प्रलोभन देऊन धर्मांतर घडवून आणणे चुकीचे आहे. त्याचवेळी एखाद्या व्यक्तीने स्वतःच्या विचाराने, अभ्यासाने आणि विवेकबुद्धीने श्रद्धा बदलण्याचा निर्णय घेतला, तर त्या निर्णयाचाही आदर केला गेला पाहिजे.
इतिहासाकडे पाहिले तर धर्मांतराची कारणे केवळ धार्मिक नव्हती. अनेकदा सामाजिक विषमता, जातीय भेदभाव, मानवी सन्मानाची अपेक्षा, शिक्षणाच्या संधी, आर्थिक परिस्थिती आणि सामाजिक स्वीकार या कारणांमुळे लोकांनी वेगवेगळे मार्ग स्वीकारले. त्यामुळे धर्मांतराच्या प्रत्येक घटनेकडे कटकारस्थान म्हणून पाहणे वास्तवाचे अतिसुलभीकरण ठरू शकते. भारतीय राज्यघटना प्रत्येक नागरिकाला विवेकस्वातंत्र्य आणि धर्मस्वातंत्र्य प्रदान करते. याचा अर्थ प्रत्येक व्यक्तीला आपल्या श्रद्धेचा स्वीकार, त्याग किंवा बदल करण्याचा अधिकार आहे. या अधिकारासोबत कायद्याचे पालन आणि इतरांच्या स्वातंत्र्याचा आदर करण्याची जबाबदारीही येते.
आज समाजासमोर अनेक गंभीर प्रश्न उभे आहेत. बेरोजगारी, महागाई, शिक्षण, आरोग्य, शेती, पर्यावरण आणि आर्थिक विषमता या विषयांवर व्यापक चर्चा होणे आवश्यक आहे. धार्मिक प्रश्नांवर चर्चा व्हावी, परंतु ती समाजातील इतर महत्त्वाच्या प्रश्नांवर पडदा टाकणारी नसावी. लोकशाहीत प्रत्येक प्रश्नाला त्याचे योग्य स्थान मिळणे गरजेचे असते. धर्माचे सामर्थ्य हे कायद्याच्या भीतीत नसून त्याच्या मूल्यांमध्ये असते. प्रेम, करुणा, समता, बंधुता आणि मानवतेचा संदेश ज्या धर्माच्या आचरणातून दिसतो, त्या धर्माला स्वतःचे अस्तित्व सिद्ध करण्यासाठी कोणत्याही सक्तीची गरज भासत नाही. श्रद्धा जिंकावी लागते; ती लादता येत नाही.
भारतीय समाजाची खरी ताकद त्याच्या विविधतेत आहे. येथे अनेक धर्म, भाषा, संस्कृती आणि परंपरा एकत्र नांदतात. ही विविधता जपण्यासाठी परस्पर आदर, संवाद आणि सहिष्णुता आवश्यक आहे. मतभेद असू शकतात, पण मनभेद होऊ नयेत, हीच लोकशाहीची खरी ओळख आहे.
धर्मांतराचा प्रश्न केवळ कायद्याने सुटणार नाही. समाजात समान संधी, सामाजिक न्याय, शिक्षण, मानवी सन्मान आणि संविधानिक मूल्यांचा स्वीकार वाढला तर अनेक तणाव आपोआप कमी होतील. समाजातील प्रत्येक व्यक्तीला सन्मानाने जगण्याची संधी मिळणे हेच कोणत्याही लोकशाही राष्ट्राचे अंतिम ध्येय असले पाहिजे.
शेवटी, भारताची ओळख एका धर्माने नव्हे, तर सर्व धर्मांचा समान सन्मान करणाऱ्या आणि प्रत्येक नागरिकाच्या विवेकाचा आदर करणाऱ्या संविधानाने निर्माण केली आहे. त्यामुळे धर्मांतराच्या प्रश्नावर मतभेद असू शकतात; परंतु लोकशाही, संवाद आणि मानवी स्वातंत्र्य यांवरील विश्वास कायम राहणे हीच काळाची खरी गरज आहे.●●

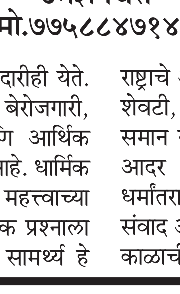

उमेश चित्ते
मो.७७५८८४७१४३

मंगळवार १८ ऑगस्ट २०२६
Tuesday 18 August 2026

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

रामबाग वसाहतीचे निर्माते अमृतराव कोकणे यांना ६०व्या स्मृतिदिनी अभिवादन

नागपूर : संविधान परिवाराच्या वतीने रामबाग वसाहतीचे निर्माते तथा आंबेडकरी चळवळीचे निष्ठावंत कार्यकर्ते स्मृतीशेष अमृतरावजी कोकणे यांच्या ६०व्या स्मृतिदिनानिमित्त रामबाग येथील सुगत बुद्ध विहारात अभिवादन कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. १५ ऑगस्ट रोजी सकाळी ११ वाजता झालेल्या या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी रिपब्लिकन नेते सुखदेव मेश्राम होते. कार्यक्रमाच्या प्रारंभी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळ्यास पुष्पहार अर्पण करण्यात आला. त्यानंतर त. गौतम बुद्धांना पुष्प अर्पण करून उपस्थितांनी त्रिशरण व पंचशील ग्रहण केले. स्मृतीशेष अमृतरावजी कोकणे यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करून मानवंदना व आदरांजली वाहण्यात आली. संविधान परिवाराचे मुख्य संयोजक प्रा. राहुल मून यांनी प्रास्ताविकातून अमृतराव कोकणे यांच्या कार्याचा सविस्तर आढावा घेतला. रामबाग वसाहतीच्या निर्मितीत तसेच आंबेडकरी चळवळीच्या जडणघडणीत त्यांनी दिलेले योगदान अधोरेखित करत त्यांच्या कार्याची आजच्या पिढीला ओळख करून देण्याची गरज त्यांनी व्यक्त केली. कार्यक्रमाला प्रभाग क्र. १७च्या नगरसेविका सुजाता कुंभारे, नगरसेविका कांचन चव्हाण, नगरसेवक सुहास नानवटकर, महाराष्ट्र

प्रदेश काँग्रेसच्या अनुसूचित जाती विभागाचे महासचिव दिनेश वाघमारे, प्रदेश सचिव राजेश रंगारी, ओबीसी विभागाचे उपाध्यक्ष रमेश राऊत, ओबीसी नेते प्रकाश फुके, रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया (एकतावादी)चे विदर्भ अध्यक्ष प्रदीप नारायणे, जिल्हा महासचिव राजेंद्र गणवीर आदी मान्यवर उपस्थित होते. अध्यक्षीय भाषणात रिपब्लिकन नेते सुखदेव मेश्राम यांनी अमृतरावजी कोकणे तसेच रिपब्लिकन नेते बळीरामजी कोकणे यांच्या कार्याचे स्मरण केले. आंबेडकरी चळवळीला निष्ठावंत आणि समर्पित कार्यकर्त्यांची गरज असल्याचे सांगून ते म्हणाले की, "आमच्यानंतर आंबेडकरी कार्यकर्ता निर्माण होण्याची प्रक्रिया जवळपास बंद झालेली आहे. त्यामुळे नव्या पिढीत आंबेडकरनिष्ठ कार्यकर्ता निर्माण करण्याची प्रक्रिया आपण पुन्हा सुरू केली पाहिजे." यावेळी उपस्थित मान्यवरांनी अमृतराव कोकणे यांच्या कार्याला उजाळा देत आंबेडकरी चळवळीच्या विचारांची व संविधानाच्या मूल्यांची जपणूक करण्याचे आवाहन केले. कार्यक्रमाचे संचालन प्रा. राहुल मून यांनी केले, तर आभार प्रदर्शन राजेंद्र गणवीर यांनी केले. कार्यक्रमाला महिला व पुरुष कार्यकर्त्यांची मोठी उपस्थिती होती. नागपूर जिल्हा अनुसूचित जाती विभागाचे अध्यक्ष कोकणे सुखदेव कांबळे, परसराम कोकणे, भीमराव कांबळे, नरेश कोकणे, अनिल डोंगरवार, अशोक कोकणे, रोशनी गोडसुंदरे, मंजू खंडारे, अंजू वानखेडे, रूपा तेलमोरे, लतिका कोकणे, मंजुळा गोडसुंदरे, प्रीती नानवटकर, आर्यन कोकणे, प्रशांत कोकणे यांच्यासह अनेक कार्यकर्ते उपस्थित होते. अमृतराव कोकणे यांच्या ६०व्या स्मृतिदिनी त्यांच्या सामाजिक, आंबेडकरी आणि वसाहत निर्मितीच्या कार्याचे स्मरण करून उपस्थितांनी त्यांच्या विचारांचा वारसा पुढे नेण्याचा संकल्प केला.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सहकारी बँकेचे संस्थापक सचिव प्रा. जानराव गजभिये यांचा ८९ वा वाढदिवस साजरा

नागपूर : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सहकारी बँकेच्या लक्ष्मीनगर येथील मुख्य कार्यालयात स्वातंत्र्य दिनानिमित्त ध्वजारोहण पार पडला. बँकेचे संस्थापक सचिव तथा माजी अध्यक्ष प्राचार्य जानराव गजभिये यांच्या हस्ते ध्वजारोहण झाले. याप्रसंगी उपस्थितांनी राष्ट्रगीतासह भारतीय संविधानाच्या प्रास्ताविकेचे सामूहिक वाचन केले. ध्वजारोहण सोहळ्यानंतर ज्येष्ठ अर्थतज्ज्ञ, माजी प्राचार्य व 'कृषी भूषण' प्राचार्य जानराव गजभिये यांचा ८९ वा वाढदिवस बँकेच्या परिवाराकडून साजरा केला व त्यांना उदंड आयुष्याच्या हार्दिक शुभेच्छा दिल्या. याप्रसंगी बँकेचे माजी उपाध्यक्ष अरविंद गजभिये, संचालक विलास गजभिये, मुख्य कार्यकारी अधिकारी पद्माकर मोगरे यांच्यासह बँकेचे सर्व अधिकारी आणि कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

डॉ. बाबासाहेबांचे विचार आजही प्रेरणादायी : प्रा. घनश्याम धाबर्डे

नागपूर : नरेंद्रनगर येथील अस्मिता बुद्ध विहारात वर्षावासानिमित्त दर रविवारी आयोजित प्रबोधन कार्यक्रमात आंबेडकरी विचारवंत प्रा. घनश्याम धाबर्डे यांनी 'विश्वरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची स्वातंत्र्याबाबतची भूमिका' या विषयावर मार्गदर्शन केले. यावेळी प्रा. धाबर्डे म्हणाले की, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आज हयात नसतानाही त्यांचे विचार पूर्वीपेक्षा अधिक व्यापकपणे जिवंत आहेत. त्यांच्या विचारांपासून प्रेरणा घेऊन त्यांच्या प्रतिमा समोर ठेवत आजही मोठमोठी आंदोलने केली जात आहेत. त्यामुळे डॉ. बाबासाहेबांचे विचार आजही समाजासाठी प्रेरणादायी आहेत. "नेहमीच्या ठराविक पायवाटेने न जाता वेगळी वाट निवडण्याचे धाडस केले, तरच माणसाची प्रगती होऊ शकते," असेही त्यांनी सांगितले. वर्षावासाच्या काळात सर्वांनी बुद्ध विहारात नियमित उपस्थित राहून बौद्धिक व सामाजिक विषयांवर चर्चा करावी, असे आवाहन त्यांनी केले. कार्यक्रमाच्या यशस्वितेसाठी अस्मिता संस्कृती बहुउद्देशीय संस्थेच्या सर्व पदाधिकाऱ्यांनी परिश्रम घेतले. संस्थेच्या अध्यक्षा देवांगिनी कांबळे व सचिव वीरेंद्र अंबुलकर यांनी नागरिकांनी दर रविवारी सायंकाळी ५ वाजता विहारात उपस्थित राहण्याचे आवाहन केले.

महत्वाचे

नागपुरात 'मुहम्मद सेव फॉर ऑल' अभियानाचा शुभारंभ

नागपूर : स्टुडंट्स इस्लामिक ऑर्गनायझेशन ऑफ इंडिया (एसआयओ), महाराष्ट्र नॉर्थ झोनतर्फे राष्ट्रव्यापी 'मुहम्मद सेव फॉर ऑल' अभियानाचा शुभारंभ जाफरनगर येथील टीचर्स कॉलनीतील झोनल मुख्यालयात करण्यात आला. हे अभियान ३० ऑगस्टपर्यंत राबविण्यात येणार असल्याची माहिती एसआयओ महाराष्ट्र नॉर्थ झोनचे मीडिया सेक्रेटरी तैसीर झैद यांनी दिली. पैगंबर मुहम्मद सेव यांच्या जीवन, चारित्र्य, शिकवणी आणि मानव समाजासाठीच्या योगदानाची ओळख विविध समाजघटकांना करून देणे हा अभियानाचा उद्देश आहे. याअंतर्गत जनसंपर्क उपक्रम, संवाद कार्यक्रम, प्रदर्शने, साहित्य वितरण आणि शैक्षणिक चर्चांचे आयोजन करण्यात येणार आहे. या अभियानातून न्याय, करुणा, सामाजिक सलोखा, मानवी प्रतिष्ठा, शिक्षण, महिलांचे अधिकार आणि गरजूंची काळजी यांसारख्या मूल्यांवर भर देण्यात येणार आहे. महाराष्ट्र नॉर्थ झोनच्या विविध जिल्ह्यांत हे अभियान राबविण्यात येणार आहे. कार्यक्रमास शकीब अन्वर, फरीद झईम, तैसीर झैद, अशमाम आदिल आणि अथर खान उपस्थित होते. विद्यार्थी, बुद्धिजीवी, माध्यम प्रतिनिधी, सामाजिक व सामुदायिक नेते तसेच सर्व नागरिकांनी अभियानात सहभागी व्हावे, असे आवाहन एसआयओतर्फे केले आहे.

जि.प. शाळा उकळी बु. येथे अहिल्याबाई होळकर स्मृतिदिनी निबंध स्पर्धा

संग्रामपूर : जिल्हा परिषद उच्च प्राथमिक शाळा उकळी बु. ता. संग्रामपूर येथे लोकमाता पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर यांच्या पुण्यतिथीनिमित्त वर्ग एक ते चार ची चित्रकला स्पर्धा व वर्ग पाच ते आठ ची निबंध निबंध स्पर्धा घेण्यात आली. अहिल्याबाई होळकर यांची पुण्यतिथी साजरी करताना प्रथम त्यांच्या प्रतिमेचे पूजन करण्यात आले. तेव्हा मंचकावर विनोद गव्हाळे (अध्यक्ष, शाळा व्यवस्थापन समिती) के. एम. डाबेराव मुख्याध्यापक, ग्रामपंचायत अधिकारी पंकज गोमासे (ग्रंथपाल) कोकिळा बोपटे (शिक्षिका) शंकर बगाडे, प्रवीण लिंगोट, ज्ञानेश्वर फाळके, प्रशांत तायडे (ग्रामपंचायत कर्मचारी) यांची उपस्थिती होती. भिमराव परघरमोल (शिक्षक) यांनी अहिल्याबाई होळकर यांच्या जीवनावर प्रकाश टाकला व स्पर्धेबद्दल माहिती देताना सांगितले की, विजेत्या विद्यार्थ्यांना २६ जानेवारी २०२७ रोजी सांस्कृतिक कार्यक्रमांमध्ये रोख रक्कम, स्मृतिचिन्ह व एक ग्रंथ देऊन आई-वडिलांसह सन्मानित करण्यात येईल. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक गजेंद्र सुलतान यांनी करून कार्यक्रमाचे आभार भिमराव परघरमोल यांनी मानले. संचलन दिव्यांनी तायडे (स्वयम शिक्षिका) यांनी केले. त्यानंतर चित्रकला स्पर्धा व निबंध स्पर्धा घेण्यात आली त्यामध्ये संपूर्ण शाळेतील विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला.

निधन वार्ता

ओमप्रकाश शेवाळे

नागपूर : मानेवाडा निवासी बसपाचे जेष्ठ कार्यकर्ते ओमप्रकाश गोरखनाथ शेवाळे (60) यांचे रात्री निधन झाले. दि. 14 ऑगस्ट रोजी दुपारी 12 वाजता मानेवाडा येथील घाटावर त्यांचा अंतिम संस्कार पार पडले. ओमप्रकाश हा अविवाहित असून त्यांनी आपले संपूर्ण आयुष्य बसपासाठी दिले होते.

अनुसूचित जाती-जमातींना लोकसंख्येच्या प्रमाणात बजेटमध्ये वाटा देण्याची मागणी

नागपूर : देशाच्या व महाराष्ट्राच्या अर्थसंकल्पात अनुसूचित जाती, जमाती, बौद्ध व विमुक्त-भटक्या समाजाला लोकसंख्येच्या प्रमाणात निधीचा वाटा देण्यासाठी स्वतंत्र कायदा करावा, या मागणीसाठी बहादुरा फाटा येथे समता सैनिक दल (SSD)च्या वतीने निदर्शने करण्यात आली. मार्शल नागसेन बडगे यांच्या नेतृत्वात झालेल्या आंदोलनाला बी.आर.एस.पी. शहर महासचिव अनिल गरडकर यांची प्रमुख उपस्थिती होती. प्रदीप गायकवाड व शेखर गायकवाड हे या मागण्यांसंदर्भात सातत्याने जनजागृती करीत आहेत. समता सैनिक दल गेल्या २० वर्षांपासून लोकसंख्येच्या प्रमाणात अर्थसंकल्पीय वाट्यासाठी प्रयत्नशील असल्याचे यावेळी सांगण्यात आले. महाराष्ट्रातील बौद्ध, अनुसूचित जाती-जमाती आणि विमुक्त-भटक्या समाजाची लोकसंख्या ३३.५ टक्के असूनही त्यांना अपेक्षित निधी मिळत नसल्याचा आरोप आंदोलकांनी केला. अनुसूचित जाती-जमातींचा निधी अन्यत्र वळविण्यास बंदी घालावी आणि लोकसंख्येच्या प्रमाणात निधी देण्यासाठी स्वतंत्र कायदा करावा, अशी मागणी जिल्हाधिकाऱ्यांना दिलेल्या निवेदनातून करण्यात आली. याशिवाय खासगी व विनाअनुदानित उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये फी माफी व शिष्यवृत्ती योजना काटेकोरपणे राबवावी, आरटीईची व्याप्ती बारावीपर्यंत वाढवावी, उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये भेदभावविरोधी प्रभावी UGC कायदा लागू करावा, तहसील व जिल्हास्तरावर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व्यावसायिक संकुले उभारावीत आणि रमाई घरकुल योजनेचे अनुदान पाच लाख रुपयांपर्यंत वाढवावे, अशा मागण्या करण्यात आल्या. दारिद्र्य, बेरोजगारी, निरक्षरता व भूमिहीनतेचा वार्षिक अहवाल प्रसिद्ध करण्यासाठी सामाजिक दायित्व कायदा करावा, तसेच सामाजिक विषमतेचा वार्षिक अहवाल जाहीर करावा, अशीही मागणी करण्यात आली. पटवर्धन मैदान व यशवंत स्टेडियम येथे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर शताब्दी स्मारक व संशोधन केंद्राचे काम तातडीने पूर्ण करावे, या मागणीसाठीही महाराष्ट्रात विविध ठिकाणी आंदोलन सुरू असल्याचे यावेळी सांगण्यात आले.

राज्यमंत्री ॲड. आशिष जयस्वाल यांच्या हस्ते संगीता ठलाल यांचा सन्मान

कुरखेडा : रानभाज्यांच्या अभ्यासक, साहित्यिक व सामाजिक कार्यकर्त्या संगीता संतोष ठलाल यांचा जिल्हास्तरीय रानभाजी महोत्सवात उत्कृष्ट कार्याबद्दल गडचिरोली जिल्ह्याचे सहपालकमंत्री तथा राज्यमंत्री ॲड. आशिष जयस्वाल यांच्या हस्ते पुष्पगुच्छ देऊन सन्मान करण्यात आला. कृषी तंत्रज्ञान व्यवस्थापन यंत्रणा (आत्मा), गडचिरोली यांच्या वतीने आयोजित महोत्सवात संगीता ठलाल यांना रानभाज्यांची माहिती व त्यांचे फायदे या विषयावर वक्त्या म्हणून आमंत्रित करण्यात आले होते. तसेच पाककला व रानभाज्यांच्या परीक्षणाची जबाबदारीही त्यांच्यावर सोपविण्यात आली होती. संगीता ठलाल यांनी 'रानभाज्यांच्या जगात' या संशोधन ग्रंथाच्या माध्यमातून रानभाज्यांशी संबंधित पारंपरिक ज्ञानाचे दस्तऐवजीकरण करून समाजात जनजागृती केली आहे. त्यांच्या या कार्याचे कौतुक करत ॲड. आशिष जयस्वाल यांनी भविष्यात या कार्यासाठी आर्थिक मदत आवश्यक असल्यास ती पूर्णपणे उपलब्ध करून देण्याचे आश्वासन दिले. यावेळी कृषी अधिक्षक प्रीती हिरळकर, मधुगंधा जुलमे, डॉ. किशोर झाडे, सुहास गाडे यांच्यासह अन्य मान्यवर उपस्थित होते. संगीता ठलाल यांच्या सन्मानाबद्दल विविध स्तरांतून त्यांचे अभिनंदन होत आहे.

'दी स्कूल ऑफ नोबल थॉट'तर्फे पचनसंस्थेच्या कार्यावर व्याख्यान

नागपूर : 'दी स्कूल ऑफ नोबल थॉट'तर्फे समाज भवन चारिका बुद्ध विहार, नरेंद्रनगर विस्तार, नागपूर येथे 'पचनसंस्था : फॅटी लिव्हर, ॲसिडिटी, अपचन - शंका व समाधान' या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन केले. या कार्यक्रमासाठी एमडी (मेडिसिन), ॲडिशनल प्रोफेसर, औषधी शास्त्र विभाग, एम्स नागपूर येथील प्रसिद्ध डॉक्टर अमोल दुबे यांना प्रमुख वक्ते म्हणून निमंत्रित करण्यात आले होते. त्यांनी फॅटी लिव्हर होण्याची वैद्यकीय कारणमीमांसा स्पष्ट करताना अपुरी झोप, अनियमित दिनचर्या आणि आहारातील असंतुलनामुळे ॲसिडिटी व अपचनासारखे त्रास उद्भवू शकतात, असे सांगितले. सध्याच्या आहारपद्धतीमध्ये तेल आणि चरबीचे प्रमाण वाढल्यामुळे रक्तातील कोलेस्ट्रॉलची पातळी वाढण्याची शक्यता असते. वाढलेले कोलेस्ट्रॉल हृदयाच्या रक्तवाहिन्यांमध्ये अडथळे निर्माण करून हृदयरोगाचा धोका वाढवू शकते, असे डॉ. दुबे यांनी स्पष्ट केले. त्यामुळे आहारात तेलाचे प्रमाण नियंत्रित ठेवणे आणि संतुलित आहार घेणे आवश्यक असल्याचे त्यांनी सांगितले. पचनसंस्था निरोगी ठेवण्यासाठी नियमित मॉर्निंग वॉकसोबत स्नायू बळकट करणारा व्यायाम करणेही आवश्यक आहे. जीवनशैलीतील योग्य बदलांमुळे पचनसंस्थेशी संबंधित अनेक समस्या तसेच हृदयरोगाचा धोका कमी करण्यास मदत होऊ शकते, असे त्यांनी नमूद केले. उपस्थितांनी विचारलेल्या पोटाच्या विविध आजारांबाबतच्या शंकांचेही त्यांनी सविस्तर समाधान केले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी एमबीबीएस, एमडी (प्रसूती व स्त्रीरोगतज्ज्ञ) डॉ. फुलचंद रामटेके होते. अध्यक्षीय भाषणात त्यांनी संतुलित आहार, पुरेशी झोप आणि मानसिक तणावापासून मुक्त राहणे यांचे आरोग्याच्या दृष्टीने महत्त्व स्पष्ट केले. या बाबींचे योग्य पालन केल्यास अनेक आजारांपासून दूर राहण्यास मदत होते, असे त्यांनी सांगितले. कार्यक्रमात प्रमुख पाहुणे डॉ. अमोल दुबे आणि अध्यक्ष डॉ. फुलचंद रामटेके यांचा परिचय तसेच 'दी स्कूल ऑफ नोबल थॉट'ची संकल्पना, ध्येय व उद्दिष्टे याबाबत संस्थेचे संचालक डॉ. एन. व्ही. ढोके यांनी माहिती दिली. कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन प्रा. बी. पी. नरनवरे यांनी केले. परिसरातील सर्व स्तरांतील नागरिकांची कार्यक्रमाला मोठ्या संख्येने उपस्थिती होती.

अण्णाभाऊ साठे जयंतीनिमित्त भाकप व माकपतर्फे अभिवादन रॅली

नागपूर : साहित्यरत्न लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे यांच्या जयंतीनिमित्त भारतीय कम्युनिस्ट पक्ष (भाकप) व मार्क्सवादी कम्युनिस्ट पक्ष (माकप) यांच्या संयुक्त विद्यमाने शनिवारी अभिवादन रॅलीचे आयोजन करण्यात आले. ही रॅली कॉटन मार्केट येथील सावित्रीबाई फुले यांच्या पुतळ्यापासून सुरू होऊन सीताबर्डी मार्केट मार्गे व्हेरायटी चौक येथे पोहोचली. रॅलीत मोठ्या संख्येने पक्षाचे कार्यकर्ते व पदाधिकारी सहभागी झाले होते. व्हेरायटी चौक येथे आयोजित सभेत कॉ. अरुण लाटकर व कॉ. डॉ. युगल रायलू यांनी मार्गदर्शन केले. कॉ. अरुण लाटकर यांनी अण्णाभाऊ साठे यांच्या जीवनकार्यावर प्रकाश टाकत सामाजिक परिवर्तनासाठी त्यांनी दिलेल्या योगदानाचा गौरव केला. तर कॉ. डॉ. युगल रायलू यांनी अण्णाभाऊ साठे यांच्या साहित्याची वैशिष्ट्ये, त्यांचे विचार आणि समाजप्रबोधनातील योगदान याविषयी सविस्तर माहिती दिली. यावेळी त्यांनी सांगितले की, अण्णाभाऊ साठे हे केवळ महाराष्ट्राचे नव्हे तर संपूर्ण भारताचे भूषण आहेत. त्यांच्या कार्याचा जागतिक स्तरावर गौरव झाला असून रशियातील मॉस्को येथे त्यांचा पुतळा उभारण्यात आला आहे. रॅलीनंतर भारतीय कम्युनिस्ट पक्षाच्या पदाधिकारी व कार्यकर्त्यांनी दीक्षाभूमी परिसरातील अण्णाभाऊ साठे स्मरणस्थळी जाऊन त्यांच्या पुतळ्यास पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन केले. यावेळी कॉम. रवींद्र पराते, कॉम. सुनिल शेंडे, कॉम. अजय साहू, कॉम. मनोहर मुळे आणि श्याम काळे यांची उपस्थिती होती.

ज्ञान प्राप्त केल्यामुळेच शील पालन शक्य : पू. भिक्खुणी सुधम्मा

नागपूर : "धम्मज्ञान प्राप्त करून आर्य उपोसथाचे पालन करीत सर्वांनी शीलवान व्हावे आणि निर्वाणाचे परमसुख प्राप्त करावे," असे प्रतिपादन भिक्खुणी सुधम्मा थेरी (चंद्रपूर) यांनी केले. राज नालंदा बुद्ध विहार, सोनेगाव तलाव, नागपूर येथे १५ ऑगस्ट रोजी सायंकाळी आयोजित धम्मप्रवचनात त्या बोलत होत्या. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी दिलेल्या धम्मदीक्षेमुळे आपल्याला बुद्ध, धम्म आणि संघ ही त्रिरत्ने प्राप्त झाली असून, त्यांच्या मार्गावर चालण्यासाठी ज्ञान व शीलपालन आवश्यक असल्याचे त्यांनी सांगितले. यावेळी त्यांनी 'बुद्ध आणि त्यांचा धम्म' या ग्रंथाचे पठण केले. विहारात पू. भिक्खुणी पारमिता यांचा दहावा वर्षावास सुरू असून, त्यानिमित्त विविध धम्म कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येत आहे. धम्मसेविका प्रा. डॉ. प्रमिला चिंचखेडे यांनी भिक्खुणी संघाचे स्वागत करून आभार प्रदर्शन केले. कार्यक्रमाला बुद्ध विहार समन्वय समितीचे अध्यक्ष अशोक सरस्वती बौद्ध, विहार समन्वयक डॉ. प्रमोद मेश्राम आणि उपासिका प्रा. डॉ. वर्षा वासनिक यांची प्रमुख उपस्थिती होती. बहुसंख्य उपासक-उपासिकांनी धम्मप्रवचनाचा लाभ घेतला.

हरिश्चंद्र लाडे यांचा मरणोत्तर नेत्रदानाचा संकल्प

नवेगाव बांध : सामाजिक प्रबोधन आणि मानवतावादी विचारांना सातत्याने प्राधान्य देणारे हरिश्चंद्र लाडे यांनी मरणोत्तर नेत्रदान करण्याचा संकल्प केला आहे. त्यांच्या या निर्णयातून समाजाप्रती असलेली संवेदनशीलता आणि माणुसकीची जाणीव अधोरेखित झाली आहे. मृत्यूनंतर आपल्या शरीराचा काही भाग इतरांच्या जीवनात प्रकाश आणण्यासाठी उपयोगी पडावा, या उदात्त भावनेतून लाडे यांनी नेत्रदानाचा संकल्प केला. नेत्रदानामुळे दृष्टी गमावलेल्या व्यक्तींना पुन्हा जगाकडे पाहण्याची संधी मिळू शकते. त्यामुळे नेत्रदान हे केवळ दान नसून एखाद्याच्या आयुष्यात प्रकाश देण्याचे महान कार्य आहे. समाजात नेत्रदानाबाबत अजूनही अनेक गैरसमज आणि अपुरी माहिती आढळते. अशा परिस्थितीत लाडे यांनी स्वतः पुढाकार घेऊन केलेला हा संकल्प समाजासाठी प्रेरणादायी ठरणारा आहे. विशेषतः सामाजिक प्रबोधनाच्या क्षेत्रात कार्य करणाऱ्या व्यक्तीने प्रत्यक्ष कृतीतून मानवतावादी संदेश देणे, ही या संकल्पाची विशेष बाब आहे. "माझ्या मृत्यूनंतर माझ्या डोळ्यांमुळे एखाद्या व्यक्तीच्या आयुष्यात प्रकाश येत असेल, तर त्यापेक्षा मोठे समाधान दुसरे कोणते?" या भावनेतून त्यांनी हा संकल्प केला आहे. हरिश्चंद्र लाडे हे गेल्या 36 वर्षांपासून सामाजिक, शैक्षणिक, सांस्कृतिक, अंधश्रद्धा निर्मूलन, साहित्यिक व प्रबोधनाच्या क्षेत्रात सातत्याने कार्यरत आहेत. यांच्या मरणोत्तर नेत्रदानाच्या संकल्पामुळे 'मृत्यूनंतरही समाजाच्या उपयोगी पडावे' हा मानवतावादी विचार समाजासमोर आला असून, अधिकाधिक नागरिकांनी नेत्रदानाचा संकल्प करावा, असा संदेश या उपक्रमातून मिळत आहे.

अमर शहीद वीरांगना महाराणी अवंतीबाई लोधी यांची जयंती साजरी

गोंदिया : अमर शहीद वीरांगना महाराणी अवंतीबाई लोधी यांच्या जयंतीनिमित्त रिंग रोड, गोंदिया येथे मोठ्या उत्साहात साजरी करण्यात आली. यावेळी महाराणी अवंतीबाई लोधी यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करून उपस्थित मान्यवरांनी अभिवादन केले. कार्यक्रमाला खासदार राजेंद्र जैन यांच्यासह विविध मान्यवरांची उपस्थिती होती. यावेळी खा. राजेंद्र जैन यांनी संबोधित करताना म्हणाले की, महाराणी अवंतीबाई लोधी यांनी १८५७ च्या स्वातंत्र्य संग्रामात अदम्य शौर्य, त्याग आणि देशभक्तीचे दर्शन घडवत देशाच्या स्वातंत्र्यासाठी आपले सर्वस्व अर्पण केले. त्यांच्या शौर्यपूर्ण कार्यामुळे त्यांनी जनतेच्या हृदयात अढळ स्थान निर्माण केले. त्यांचे जीवनचरित्र आजच्या पिढीसाठी प्रेरणादायी असून महिला सक्षमीकरणाचेही सर्वोत्तम उदाहरण आहे. अमर शहीद वीरांगना महाराणी अवंतीबाई लोधी यांच्या त्याग आणि बलिदानाचे स्मरण करून त्यांच्या विचारांतून देशभक्ती, राष्ट्रनिष्ठा आणि समाजसेवेची प्रेरणा घेण्याचे आवाहन खा. राजेंद्र जैन यांनी यावेळी केले. याप्रसंगी सर्वश्री कुंदन कटारे, गिरीशचंद्र वर्मा, घनश्याम मस्करे, नीरज उपवंशी, शिव नागपुरे, अतुल शेंडे, सोमेश उपवंशी, नरेश नागपुरे, पप्पू अटरे, नितीन नागपुरे, उमेश दमाहे, विवेक मस्करे, कल्लू मस्करे, महेंद्र बघेले, प्रवीण धामडे, मदन चिखलोंडे, आशिष नागपुरे, सुरेंद्र नागपुरे, शशी पतेह, तारा चिखलोंडे, शुभम नागपुरे, प्रीती नागपुरे, छाया नागपुरे, शंकर नागपुरे, सानू ठकरेले, रोशन लिल्हारे, आत्माराम दसरे, लवलेस नागपुरे, वैभव मस्करे, सहित समाजबंधु मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

श्री आयुर्वेद महाविद्यालयात अवयवदान जनजागृती अभियानाला उत्स्फूर्त प्रतिसाद

नागपूर : राष्ट्रीय अवयवदान दिनानिमित्त श्री आयुर्वेद महाविद्यालय व पक्वासा समन्वय रुग्णालय, नागपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'अवयवदान जनजागृती अभियान' अंतर्गत विशेष व्याख्यान व अवयवदान प्रदर्शनीचे आयोजन करण्यात आले. महाविद्यालयाच्या पी.जी. हॉलमध्ये झालेल्या या कार्यक्रमाला विद्यार्थी, प्राध्यापक व कर्मचाऱ्यांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला. कार्यक्रमाच्या प्रमुख वक्त्या मल्टी ऑर्गन होप अँड ॲडव्होकसी नेटवर्क (MOHAN), नागपूरच्या प्रोजेक्ट मॅनेजर वीणा वाठोरे यांनी अवयवदानाचे सामाजिक, नैतिक व वैद्यकीय महत्त्व, ब्रेन स्टेम डेथची संकल्पना, अवयवदानाची प्रक्रिया आणि त्याविषयीचे गैरसमज यावर सविस्तर मार्गदर्शन केले. मृत्यूनंतरचे अवयवदान अनेक रुग्णांना नवजीवन देऊ शकते, असे सांगत त्यांनी समाजात जनजागृती करण्याचे आवाहन केले. प्रमुख अतिथी प्राचार्य प्रा. डॉ. बृजेश मिश्रा यांनी अवयवदान ही मानवतेची सर्वोच्च सेवा असल्याचे सांगत विद्यार्थ्यांनी समाजात जागृती घडवून आणण्यासाठी पुढाकार घ्यावा, असे आवाहन केले. अध्यक्षस्थानी रचना शारीर विभागाचे प्रमुख प्रा. डॉ. विनोद एम. चौधरी होते. त्यांनी वैद्यकीय विद्यार्थ्यांनी वैज्ञानिक दृष्टिकोनातून अवयवदानाचा संदेश समाजापर्यंत पोहोचविण्याची गरज व्यक्त केली. सहयोगी प्राध्यापक डॉ. शिल्पा वराडे यांनी अवयवदानाचे सामाजिक महत्त्व स्पष्ट केले, तर डॉ. शुभांगीनी वरटकर यांनी 'अवयवदान हे श्रेष्ठदान' या विषयावर मार्गदर्शन केले. डॉ. मोना गायकवाड यांनी स्वतःच्या जीवनातील मूत्रपिंड प्रत्यारोपणाचा प्रेरणादायी अनुभव कथन करून अधिकाधिक नागरिकांनी अवयवदानाचा संकल्प करण्याचे आवाहन केले. कार्यक्रमात अवयवदान प्रदर्शनी हे विशेष आकर्षण ठरले. विविध अवयव, ब्रेन स्टेम डेथ, प्रत्यारोपण प्रक्रिया व अवयवदानासंदर्भातील माहितीफलकांचे प्रदर्शन करण्यात आले. यावेळी विद्यार्थी, प्राध्यापक व कर्मचाऱ्यांनी अवयवदानाची प्रतिज्ञा घेत समाजात जनजागृती करण्याचा संकल्प केला. कार्यक्रमाचे संचालन डॉ. नूतन तायनाथ यांनी केले, तर डॉ. यामिनी शिंदे यांनी आभार मानले. कार्यक्रमाच्या यशस्वी आयोजनासाठी रचना शारीर विभागातील पदव्युत्तर विद्यार्थी डॉ. गणेश सुर्वे, डॉ. शुभम झोडपे, डॉ. आदिनाथ रावते, डॉ. जयंत केवट, डॉ. जानवी यादव, डॉ. मोना गायकवाड, डॉ. निकिता सोनोने, डॉ. प्राजक्ता भालकर, डॉ. तनझिला अहमद व डॉ. पायल कारले यांनी विशेष सहकार्य केले. व्याख्यानानंतर उपस्थितांच्या शंकांचे निरसन केले.

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एआय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648